

ГЛОСАРІЙ
БАЛІСТИЧНИХ, ВИБУХОТЕХНІЧНИХ ТА
ТАКТИКО-ТЕХНІЧНИХ ТЕРМІНІВ
(з метою використання при виявленні, фіксації
та вилученні криміналістично значимої інформації
в умовах антитерористичної операції)

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГЛОСАРІЙ
БАЛІСТИЧНИХ, ВИБУХОТЕХНІЧНИХ ТА
ТАКТИКО-ТЕХНІЧНИХ ТЕРМІНІВ
(з метою використання при виявленні, фіксації та вилучення
криміналістично значимої інформації в умовах
антитерористичної операції)

УДК 343.983 (038) : 355.421 : 358.1
Г547

**Рекомендовано до друку Навчально-методичної радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
Протокол від 23. 03. 2017 р. № 8.**

Укладачі:

Албул С.В. – перший проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

Афонін Д.С. – викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії факультету № 3 Одеського державного університету внутрішніх справ.

Рецензенти:

Саакян М.Б., доктор юридичних наук, кандидат військових наук, професор. Професор кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету № 1 Одеського державного університету внутрішніх справ.

Непокойчицький О.В., завідувач сектору балістичного обліку Одеського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України.

Глосарій балістичних, вибухотехнічних та тактико-технічних термінів (з метою використання при виявленні, фіксації та вилучення криміналістично значимої інформації в умовах антитерористичної операції) : спеціалізований словник / С. В. Албул, Д. С. Афонін. – Одеса: ОДУВС, 2017. – **84 с.**

Глосарій (спеціалізований словник) балістичних та вибухотехнічних термінів призначений для надання допомоги працівникам правоохоронних органів під час підготовки та проведення слідчих (розшукових) дій за матеріалами кримінальних проваджень в умовах антитерористичної операції.

Матеріали будуть корисними для курсантів та викладачів навчальних закладів, що здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України.

УДК 343.983 (038) : 355.421: 358.1
Г547

© С. В. Албул, Д. С. Афонін, 2017.
© ОДУВС, 2017.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Глосарій.....	6
Післямова.....	76
Використана література.....	77

ВСТУП

У ході виконання службових завдань із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України під час антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей особовий склад підрозділів Національної поліції України стикається з необхідністю організації та проведення слідчих (розшукових) дій у особливих умовах. За таких обставин особливої актуальності набуває питання якісної та швидкої підготовки працівників правоохоронних органів до дій у таких особливих умовах. Очевидно, що служба в зоні АТО суттєво відрізняється від виконання службових обов'язків у мирний час. Водночас слід визнати, що правоохоронні органи держави виявились неготовими до належного виконання службових завдань у таких особливих умовах. Відтак працівники правоохоронних органів змушені були швидко набувати навиків, невластивих для правоохоронних підрозділів, зокрема, загальновійськової підготовки, певних знань у галузі саперної і топографічної підготовок, умінь користуватись зброєю, якої немає на озброєнні в правоохоронних органах тощо. Окрім цього, зважаючи на те, що терористичні організації широко застосовують артилерію, системи залпового вогню, гранатомети, міномети, броньовані машини, танки тощо, постає питання про необхідність обізнаності особового складу щодо специфічної термінології.

Роботу виконано відповідно до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років, затвердженого Наказом МВС України від 16.03.2015 року № 275, теми наукових досліджень Одеського державного університету внутрішніх справ – «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний № 0116U006773).

Глосарій (спеціалізований словник) балістичних та вибухотехнічних термінів призначений для надання допомоги працівникам правоохоронних органів під час підготовки та проведення слідчих (розшукових) дій за

матеріалами кримінальних проваджень в умовах антитерористичної операції. Статті розміщено в алфавітному порядку за типовою схемою, прийнятною для словників. Тлумачення понять та термінів є оптимальним за обсягом, а їх зміст подається у стислому, лаконічному вигляді, розкриваючи основні ознаки. Не розраховуючи на вичерпність викладення, укладачі сподіваються, що матеріали будуть корисними для курсантів та викладачів навчальних закладів, що здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників Національної поліції України.

АБЛЯЦІЯ – (від пізньолатинського *ablatio* – видалення), віднесення речовини з поверхні твердого тіла під впливом різного роду випромінювань і потоку гарячого газу (шляхом ерозії, оплавлення, сублімації); при А створюється ізолююча газова завіса, що оберігає поверхню тіла від безпосереднього зіткнення з розігрітим газом; явище А використовується для теплового захисту головних частин і елементів двигунів ракет в якості абляційних покриттів застосовуються різні смоли (фенольні, епоксидні) з тугоплавкими наповнювачами (азбест, кварц, графіт), пористі тугоплавкі метали та ін.

АВТОМАТ –

1) Ручна автоматична стрілецька зброя у вигляді полегшеної автоматичної гвинтівки безперервного або комбінованого вогню зі скороченим стволом під так званий проміжний набій, що конструктивно задовольняє вимогам високої маневреності при стрільбі з рук, має змінний магазин великої ємкості (не менше 20 набоїв) і володіє достатньо великою дальністю ефективною стрільби ($\approx$ до 300 м).

2) Широко розповсюджена назва всіх пістолетів-кулеметів, що застосовувалися під час другої світової війни.

АВТОМАТИЧНА ГВИНТІВКА – стрілецька довгоствольна зброя з повною автоматизацією перезарядження, підготовки, а також проведення пострілу, і за рахунок цього дозволяє вести автоматичну стрільбу. Розрізняють автоматичні гвинтівки одиночного (самозарядні), комбінованого і серійного вогню.

АВТОМАТИЧНИЙ ПІСТОЛЕТ – автоматична стрілецька вогнепальна зброя одиночного (рідше безперервного) вогню, конструкція якої задовольняє вимогам готовності до негайного відкриття вогню однією рукою, високої надійності, великої зупиняючої дії кулі і максимальної зручності носіння при собі (у кобурі).

АВТОМАТИЧНА ЗБРОЯ – вогнепальна зброя, у якій усі операції перезаряджання і проведення чергового пострілу виконуються автоматично за рахунок енергії порохових газів або інших джерел енергії. Подача набоїв здійснюється з магазинів (магазинна) або гнучких ланцюгових стрічок (стрічкова). Стрільба з автоматичної зброї може вестись як одиничними пострілами, так і чергами. Автоматична зброя поділяється на автоматичні пістолети, пістолети-кулемети, автомати, автоматичні гвинтівки і карабіни.

АВТОМАТНИЙ НАБІЙ – набій зменшеної потужності в порівнянні з гвинтівочним набоем і збільшеної у порівнянні з пістолетним; з'явився під час другої світової війни і спочатку називався проміжним.

АЗИД СВИНЦЮ – вибухова речовина, що ініціює; свинцева сіль азотисто-водневої кислоти, дрібнокристалічний білий порошок. Теплота вибуху 1,5 МДж/кг, температура спалаху 340 °С. Легко детонує від слабкого удару. Застосовується в комбінованих променевих та наколювальних капсулах детонаторів. Здатність, що ініціює, в 5-10 разів вища, ніж у гримучої ртуті.

АЗИМУТ – (від арабського ас-сумут – шляхи, напрями) земного предмета, небесного світила, двогранний кут між площиною меридіана точки спостереження і вертикальною площиною, що проходить через цю точку і спостережуваний об'єкт; залежно від виду меридіана, від якого робиться відлік кута, розрізняють істинний (астрономічний), геодезичний, магнітний А; відлічується А від північного напрямку відповідного меридіана по ходу годинникової стрілки від 0 до 3600 (від 0-00 до 60-00 ділень кутоміра); А користуються для цілевказівки, орієнтування на місцевості, при підготовці даних для артилерійської стрільби і тому подібне.

АЗИМУТ МАГНІТНИЙ – двогранний кут, що утворюється площиною

меридіана точки спостереження і вертикальною площиною, що проходить через цю точку і спостережуваний предмет; у судово-балістичній експертизі АМ використовується при встановленні місця, звідки був зроблений постріл з далекої відстані, при визначенні положення площини траєкторії польоту снаряда (кулі).

АНТАБКА – деталь на стрілецькій зброї для кріплення рушничного ремня; може мати вид прорізу, виконаного безпосередньо в цівку або прикладі.

АНТИТЕРОРИСТИЧНА ОПЕРАЦІЯ – комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності.

АРТИЛЕРІЙСЬКА ПІДГОТОВКА АТАКИ – бойові дії артилерії, безпосередньо попередні атаці піхоти і танків і полягають у придушенні і руйнуванні об'єктів оборони противника заздалегідь організованим вогнем в цілях позбавлення обороняється можливості надати організований опір атакуючим військам. У ході артилерійської підготовки атаки артилерія завдає поразки живій силі, вогневим засобам, пунктам і засобів управління противника, руйнує його оборонні споруди. Артилерійська підготовка атаки - це складова частина вогневої підготовки атаки.

АРТИЛЕРІЙСЬКА ПІДТРИМКА АТАКИ – бойові дії артилерії на початку і в ході атаки своїх військ, які полягають в безперервному послідовному вогневому ураженні об'єктів оборони противника безпосередньо перед фронтом і на флангах атакуючих частин і підрозділів з метою створення умов для їх невинного поступу. Артилерійська підтримка атаки - це складова частина вогневої підтримки атаки.

АРТИЛЕРІЙСЬКЕ ОЗБРОЄННЯ – вид озброєння, що складається з артилерійських знарядь з боєприпасами, засобами управління вогнем і забезпечення стрільби. Може складати артилерійські комплекси. У ширшому значенні, пов'язаному з організацією постачання військ (сил), до АО відносять також стрілецьку зброю і гранатомети, ручні гранати, холодну зброю, рухливі артилерійські ремонтні майстерні, устаткування арсеналів, артилерійських баз, складів і полігонів та ін.

АРТИЛЕРІЙСЬКИЙ ПОСТРІЛ – комплект елементів артилерійських боєприпасів для одного пострілу: снаряд (міна) з детонатором (трубкою), пороховий заряд у гільзі або картузі (мішку), засіб займання заряду і допоміжні елементи (флегматизатори, розміднювачі, полум'ягасники, обтюратори, пижі та ін.).

АРТИЛЕРІЯ – (від старофранцузького *atillier* – приготувлять, споряджати), 1) рід військ; 2) вид зброї (озброєння); 3) система наукових знань про пристрій, властивості і способи бойового застосування артилерійського озброєння.

АТАКА– стрімкий рух в бойовому порядку підрозділів, частин і з'єднань, а також літаків, вертольотів, кораблів і їх груп у поєднанні з вогнем найвищої напруги в цілях знищення противника. Атака - це найбільш рішучий момент наступаючих дій. За часом дій атака буває денний і нічний, у напрямку поведінки - фронтальній, флангової, а також з тилу.

Б

БАЛІСТИЧНА ХВИЛЯ – зона ущільненого повітря, що утворюється при польоті снаряда (кулі) з надзвуковою швидкістю. Балістична хвиля має вигляд конуса, що розподіляє збуджене і незбуджене повітря. У зоні ущільненого повітря має місце стрибок тиску від 6 до 9 атм. При зустрічі з перешкодою

балістична хвиля руйнується з виділенням тепловій енергії, частина якої нагріває кулю.

БАЛІСТИЧНИЙ КОЕФІЦІЄНТ – , величина, що враховує всі постійні для даного снаряда (кулі) параметри – калібр d , масу q , коефіцієнт форми i – та характеризує його балістичні властивості. Наприклад, чим менше балістичний коефіцієнт, тим менше прискорення сили опору повітря. Величина балістичного коефіцієнту пропорційно обернена до маси снаряда – з двох снарядів однакової форми і одного і того ж калібру більшою дальністю польоту володіє снаряд, що має більшу масу.

БАРАБАН – деталь револьвера, яка являє собою циліндр з каморами, що обертається для розміщення набоїв або зарядів з кулями. Камори (гнізда) барабана є набійниками ствола револьвера.

БАРВНИКИ – вид спеціальних хімічних речовин, які при попаданні на поверхню тіла людини, його одяг, стійко забарвлюють їх.

БЕЗДИМНИЙ ПОРОХ – метальна вибухова речовина, що складається в основному з желатинованої нітроклітковина. Розрізняють дві групи – піроксилінові і нітрогліцеринові бездимні порохи. У порівнянні з димним порохом бездимний надає снаряду більшу початкову швидкість і не утворює диму при стрільбі, оскільки продукти пострілу не містять твердих частинок. Перший бездимний порох, піроксиліновий, був винайдений у 1884 році французом Ж.Вьєлем.

БЕЗОБОЛОНКОВА КУЛЯ – куля повністю виготовлена з однорідного матеріалу, застосовується для спортивної стрільби і полювання на крупного звіра; унаслідок великої питомої ваги і пластичності забезпечує нормальну траєкторію польоту і необхідну кучність стрільби. Як матеріал для

виготовлення, найбільш поширений свинець або сплав свинцю з сурмою, раніше також застосовувалися томпак і металокерамічні сплави.

БЕЗПЕРЕРВНА СТРІЛЬБА – автоматична стрільба зі стрілецької зброї, тривалість якої визначається кількістю набоїв у магазині або в набійній стрічці.

БЕЗПОСЕРЕДНЄ ЗІТКНЕННЯ З ПРОТИВНИКОМ – положення військ, при якому передові частини підрозділу або перший ешелон головних сил ведуть бій з противником основними штатними засобами і здійснюють візуальне спостереження.

БЕЗФЛАНЦЕВИЙ НАБІЙ – тип набою без фланцю (закраїни), але з проточкою у донній частині гільзи. Така форма гільзи виключала можливість затримок при стрільбі, що пов'язані із зчепленням верхнього набою в магазині із нижнім.

БІЙ – основна форма тактичних дій військ, являє собою організовані та узгоджені за метою, місцем і часом, удари, вогонь і маневр з'єднань, частин і підрозділів з метою знищення (розгрому) противника, відбиття його ударів і виконання інших завдань в обмеженому районі протягом короткого часу. Бій може бути загальновійськовим, далеким (безконтактним) вогневим, протиповітряним, повітряним.

БІЧНА ДІЯ КУЛІ ПО ЦІЛІ – здатність кулі заподіювати пошкодження перешкоді, значно більшої за розміром, ніж діаметр самої кулі. Пов'язано із зміною положення кулі в результаті втрати нею стійкості в щільнішому середовищі, яким є, наприклад, тіло людини.

БЛОКПОСТ – військовий наряд чисельністю до штатного взводу, посиленого бойовою технікою, засобами зв'язку, матеріальними засобами, який

призначений для несення служби на розгалуженнях важливих доріг, в'їздах (виїздах) до населених пунктів, станцій; здійснення контролю за рухом транспорту, людей, їх перевірки та огляду, а головне – зовнішньої ізоляції району дій незаконних збройних формувань, своєчасного виявлення їх пересування, шляхів можливого виходу бойовиків із районів їх зосередження, ізоляції і позбавленні доступу до джерел постачання; забороні притоку поповнення, постачання боєприпасів і зброї та недопущення прориву через блокпост.

БЛОКУВАННЯ – оточення відповідної ділянки місцевості (об'єкту) з метою обмеження можливості переміщення особи, що вчинила злочин, та запобігання виходу цієї особи з неї.

БМ-21 «Град» (аббр. від *Бойова машина*) – реактивна система залпового вогню калібру 122 мм. Розроблена в СРСР, випускалася на базі шасі вантажівки «Урал-375». Розвиток установки «Катюша». База для інших систем, зокрема 9К55 «Град-1».

БОЄПРИПАСИ – 1) Спеціально виготовлені вироби одноразового використання, які призначені забезпечити ураження цілей в умовах збройної боротьби, самооборони, полювання, спорту. 2) Предмети озброєння і спорядження, які можуть метати снаряди, призначені для ураження цілі. Боєприпасами визнаються набої до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, артилерійські снаряди, бомби, міни, гранати, бойові частини ракет і торпед та інші вироби у зібраному вигляді, споряджені вибуховою речовиною і призначені для стрільби з вогнепальної зброї чи для вчинення вибуху. Набої до гладкоствольної мисливської зброї, а також набої, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, не є предметом злочинів, передбачених статтями 262, 263 Кримінального кодексу України.

БОЙОВА ГРАНЬ НАРІЗУ – грань нарізу, що взаємодіє з ведучою частиною кулі під час її руху по каналу ствола (видна з казенної частини каналу). Саме за рахунок взаємодії з бойовою гранню нарізу куля отримує обертальний рух.

БОЙОВА ЛИЧИНКА – так називалася передня рухома частина подовжньо-ковзаючих затворів, яка закривала набійник і утримувала в ньому набій; це власне і є затвор.

БОЙОВА МАШИНА ДЕСАНТУ – основна бойова машина повітряно-десантних та аеромобільних військ. Гусенична, броньована, плаваюча, аеротранспортабельна, десантується парашутним, парашутно-реактивним та посадочним способами з літаків військово-транспортної авіації. Бойова машина десанту призначена для транспортування особового складу повітряно-десантних та аеромобільних військ, підвищення його мобільності, озброєності та захищеності на полі бою.

БОЙОВА ПРУЖИНА – пружина ударного механізму, енергія якої безпосередньо передається на ударник або курок для розбиття капсуля-спалахувача.

БОЙОВЕ ЗАВДАННЯ – завдання, поставлене вищим командиром (начальником) підрозділу для досягнення певних цілей в бою до встановленого терміну.

БОЙОВИЙ ПОРЯДОК – побудова (розташування) підрозділів з їх засобами посилення для ведення бою. Бойовий порядок повинен відповідати задуму майбутнього бою, забезпечувати виконання поставленого завдання, зосередження зусиль на обраному напрямку і нарощування зусиль у ході бою, безперервна взаємодія і керування.

БОЙОВИЙ ТА ЧИСЕЛЬНИЙ СКЛАД – штатна за списком і наявна (фактична) кількість особового складу, озброєння, військової техніки.

БОЙОК – конструктивний елемент курка, передня частина ударника або окрема деталь, що завдає удару по капсулю-спалахувачу. Поперечний перетин бійка круглий, квадратний, прямокутний, овальний або трапецієвидний, торцева поверхня плоска або сферична. Слід бійка на гільзі відображає його загальні ознаки.

БОМБА – (від грецького bombos – шум, гул); 1) Основний вид бомбардуючих засобів поразки; 2) Боєприпас для ураження підводних цілей; 3) Застаріла назва артилерійського снаряда осколково-фугасної дії масою більше пуда (16,38 кг); 4) Осколковий снаряд для стрільби з бомбомета в 1-ій світовій війні; 5) Ручна граната, виготовлена кустарним способом, для диверсійних і терористичних цілей.

БРАНДТРУБКА – трубка, що вкручується в казенну частину ствола капсульної зброї в області затравочного отвору; служить для підведення променя полум'я від капсуля-спалахувача до порохового заряду.

БРИЗАНТНА ДІЯ – властивість окремих видів вибухових речовин дробити при вибуху дотичні до них предмети.

БРИЗАНТНІ (ДРОБЛЯЧІ) ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ – група вибухових речовин, характерним видом вибухового перетворення яких є детонація; застосовуються для спорядження снарядів та інших видів боєприпасів, при виробництві вибухових робіт (див. вибухові речовини).

БРОНЕБІЙНА КУЛЯ – спеціальна куля зі сталевим, карбідовольфрамівим

або іншим твердим сердечником, призначена для ураження легкоброньованих цілей.

БРОНЕБІЙНО-ЗАПАЛЬНА КУЛЯ – спеціальна куля, що складається з бронебійного сердечника і запального складу; призначена для ураження легкоброньованих цілей.

БРОНЕТРАНСПОРТЁР (БТР) – бойова броньована колісна або гусенична машина підвищеної прохідності, призначена для транспортування піхоти зі складу механізованих (мотопіхотних, мотострілецьких тощо) підрозділів на полі бою, ведення ними бою з машини та вогневої підтримки їх в період та після спішування.

БРОНЬОВАНА ІНЖЕНЕРНА МАШИНА – узагальнена назва спеціалізованої бойової техніки, на гусеничній або колісній базі, основним завданням якої є інженерне забезпечення загальновійськових підрозділів безпосередньо в бою. Знаходиться на озброєнні інженерних військ багатьох зарубіжних арміях. Як правило створюються на базі танків, мають бульдозерне обладнання, екскаваторною стрілою, кран, лебідку, може буксирувати причепа, перевозити і запускати подовжені заряди розмінування та виконувати інші інженерні роботи. На озброєнні машина має 1-2 кулемети, іноді короткоствольну артилерійську гармату для придушення вогневих точок і пророблення проходів у загородженнях різних видів.

В

ВЕДУЧА ЧАСТИНА КУЛІ – циліндрична або конічна частина (частини) кулі, що забезпечує врізання у наріз каналу ствола, правильний рух кулі по каналу ствола і обтюрацію порохових газів. На поверхні ведучої частини кулі утворюються сліди елементів будови нарізної частини стінок каналу ствола (полів нарізу, дна нарізу, країв газовідвідних отворів, їх мікрорельєфу), що є

основною інформацією для встановлення системи, зразка, моделі зброї й ототожнення конкретного екземпляра.

ВЕЛИКИЙ КАЛІБР – калібр стрілецької нарізної зброї від 9,0 до 14,5 мм.

ВЕРШИНА КУЛІ – передня точка головної частини кулі, закруглена або плоска.

ВЕРШИНА МУШКИ – верхня площина пенькової мушки механічного прицілу.

ВЕРШИНА ТРАЄКТОРІЇ – найвища точка траєкторії польоту снаряда (кулі) над горизонтом зброї. ВТ ділить траєкторію снаряда (кулі) на дві нерівні частини: велику – висхідну, меншу – низхідну гілку траєкторії.

ВИБУХ – процес надзвичайно швидкого (впродовж декількох мкс) звільнення енергії в обмеженому об'ємі. Відбувається внаслідок виділення хімічної або внутрішньоядерної енергії (відповідно в звичайних і ядерних боєприпасах); перетворення електричної, радіаційної і кінетичної енергії на тепло; звільнення пружної енергії середовища та ін. В результаті В речовину, що заповнює, направляючи боєприпас, перетворюється на плазму з дуже високим тиском (10¹⁰-10¹³ Па), яка, розширюючись, стискає довкілля, викликаючи її рух, тобто утворює вибухову хвилю. Відбувається процес т.з. вибухового хімічного перетворення ВВ, що призводить до механічної дії на довкілля. Разом із звичайним В знаходять застосування спрямований В (з використанням кумулятивного ефекту) і об'ємний вибух.

ВИБУХ-ПАКЕТ – засіб імітації розриву ручної гранати. В якості вибухової речовини в ньому використовується димний порох (маса 30-80 г), поміщений у водонепроникну оболонку. Вибух робиться запаленням вмонтованого

вогнепровідного шнура, що горить 7-9 с. Звук вибуху чутний на відстані до 2 км.

ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ (ВР) – хімічні сполуки і суміші, здатні під впливом зовнішніх дій до дуже швидких хімічних перетворень, що супроводжуються виділенням тепла, великої кількості газів і утворенням високих явищ, здатних виконувати роботу метання або руйнування. ВВ служать джерелом енергії, необхідної для метання (кидання) куль, снарядів, для розриву снарядів і так далі. За практичним призначенням ВВ діляться на склади (див. бризантні (дроблячи) вибухові речовини, ініціюючі вибухові речовини, піротехнічні склади, порох), ініціюючі, бризантні, металеві (порох) і піротехнічні.

ВИВІДНЕ ВІКНО – отвір витягнутої форми в стінці ствольної коробки, у затворі, через яке зі зброї видаляється гільза після пострілу або набій при розрядці зброї. У деяких системах стрілецької вогнепальної зброї гільзи при виведенні зі зброї вдаряються в ребро вивідного вікна. Сліди від вивідного вікна є ознаками системи стрілецької зброї і можуть бути використані для її ототожнення.

ВИДИ НАБОЇВ – 1) За призначенням (бойові, спортивні, мисливські, учбові будівельно-монтажні); 2) За зброєю, у якій використовуються (до гвинтівок, автоматів, пістолетів, револьверів, мисливських карабінів, мисливських гладкоствольних рушниць, стартових безствольних стріляючих пристроїв, будівельно-монтажних пістолетів); 3) За розташуванням спалахуючого складу (центрального бою, кільцевого займання, шпилькові); 4) За кількістю елементів, що метаються, і їх розмірами (кульові, шротівий снаряд).

ВИКИДАЧ – деталь викидаючого механізму стрілецької зброї, за допомогою якої гільза або набій витягуються з набійника; точніше його треба назвати вигягувачем гільзи, оскільки самотійно викинути гільзу з середини затворної

коробки він не може, і для цього використовується додаткова деталь, яка називається відбивачем. Конструктивне положення відбивача на затворі (справа, зліва) є ознакою системи, зразка, моделі стрілецької зброї.

ВИКИДАЮЧИЙ МЕХАНІЗМ – механізм стрілецької зброї, що витягує гільзу або набій з набійника.

ВИКРОШУВАННЯ КАНАЛУ СТВОЛА – руйнація поверхні каналу ствола, що полягає у відшаровуванні частин металу в результаті термічної й ерозійної дії порохових газів під час пострілу.

ВИЛКА – 1) Деталь у механізмах зброї, що має вид латинської букви «V». 2) Розкид точок падіння (недольотів і перельотів) відносно цілі; після аналізу і коректування прицілу переходять до стрільби на ураження.

ВИХІДНА ВОГНЕПАЛЬНА РАНА (ОТВІР) – рана в місці, де вогнепальний снаряд або його частини (рідше порохові гази) покидають тіло; рана в термінальному кінці раневого каналу.

ВИХІДНИЙ КІНЕЦЬ ДОТИЧНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ РАНИ – місце завершального контакту снаряда з тілом при утворенні дотичної рани.

ВІДБИВАЧ – деталь відбиваючого механізму стрілецької зброї, що видаляє гільзу або набій за межі зброї. Може бути окремою деталлю відбиваючого механізму, або виступаючим елементом ствольної коробки, рамки стрілецької зброї.

ВІДБИВАЮЧИЙ МЕХАНІЗМ – механізм, що забезпечує видалення гільзи або набою за межі зброї після витягання з набійника.

ВІДКАТ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – переміщення стрілецької зброї під дією сил, що виникають при пострілі. Залежно від найменування деталі, що переміщується, або пристрою розрізняють: відкат ствола, відкат затвора, відкат рами затвора, відкіт рухомої системи.

ВІДПОВІДНІ СЛІДИ – сліди каналу ствола на експериментальних зразках куль, утворені однією і тією ж слідоутворюючою поверхнею – полем, нарізом. Вивчення даних слідів дозволяє виділити в них стійкі ознаки, що відображають особливості мікрорельєфу слідоутворюючих поверхонь каналу ствола зброї, що надана на експертизу.

ВІДСТАНЬ ПОСТРІЛУ – відстань від дульного зрізу вогнепальної зброї до об'єкта, що уражається (цілі). При пострілі зблизька може бути встановлено з точністю до 0,01 м, при пострілі з далекої відстані – з точністю від 0,1 до 5-10 м (див. постріл з далекої відстані).

ВІЗУВАННЯ – метод візуального або інструментального визначення траєкторії польоту снаряда (напрямку, кута пострілу) відносно предметів на місці події, місцевості чи магнітного азимута із подальшим з'ясуванням місця, звідки був проведений постріл.

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА – у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком осіб, пов'язаній із захистом України.

ВІЙСЬКОВА ЧАСТИНА – типова організаційна одиниця, що утримується на окремому штаті і призначається для виконання визначених завдань самотійно або у складі організаційної структури вищого рівня. Під військовими частинами розуміють органи військового управління, з'єднання, військові частини,

військові кораблі (екіпажі), військові навчальні заклади та установи.

ВІЙСЬКОВІ ОБ'ЄКТИ – бойові позиції військ, пункти управління, полігони, вузли зв'язку, радіотехнічні системи, бази, склади, об'єкти життєзабезпечення військ.

ВІРОГІДНІСТЬ ПОПАДАННЯ – чисельна величина, що характеризує можливість попадання в ціль за даних умов стрільби. Змінюється від нуля до одиниці, оскільки попадання можливі при усіх пострілах, тільки при частині їх або зовсім не мають місця.

ВОГНЕВІ МОЖЛИВОСТІ ПІДРОЗДІЛУ – математичне очікування числа знищених цілей противника або ступінь ураження противника, що протистоїть, яке складається з можливостей стрілецької зброї по знищенню сил противника.

ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ – предмети, що мають необхідні елементи конструкції (ствол, механізм закривання ствола та ударно-спусковий механізм) і призначені для нанесення ушкоджень цілі снарядами, які приводяться у рух газами при горінні пороху (його замінниками), мають достатню кінетичну енергію та здатні здійснювати більше одного пострілу, не руйнуючись при цьому. За способом виготовлення вогнепальна зброя буває заводською, кустарною та саморобною. Основні частини і механізми вогнепальної зброї – ствол та механізм, що його замикає, ударно-спусковий механізм. Багатозарядна вогнепальна зброя має також магазин із механізмом, що подає набої, або барабан із механізмом його обертання, механізм екстракції гільз, прицільні пристосування і ложу (рамку). Більшість моделей зброї оснащуються запобіжними механізмами і сигнальними пристосуваннями, мають оптичні (допоміжні) пристрої для стрільби по віддалених цілях для підвищення точності прицілювання.

ВОЄННИЙ СТАН – це особливий правовий режим, що вводиться в країні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, її територіальній цілісності.

ВТОРИННІ СЛІДИ ПОЛІВ НАРІЗІВ – динамічні відтиски на ведучій частині кулі: смугасті заглиблення при малому зносі каналу ствола, групи трас (борозенок і валиків) – при середньому і сильному. Утворюються від поверхні полів нарізу при поступально-обертальному русі кулі в каналі ствола, розташовуються під кутом до її поздовжньої осі. Вторинні сліди полів нарізу відображають будову стінок каналу ствола (кількість нарізів, їх ширину, крок і напрям нарізки) й індивідуальний характер мікрорельєфу поверхні полів; є одним з основних джерел ідентифікаційної інформації, необхідної для встановлення групи стрілецької зброї й ототожнення конкретного екземпляра зброї за стріляними снарядами.

ВТУЛКА ХОЛОСТОЇ СТРІЛЬБИ – циліндроконічна втулка з різьбленням і отвором менше калібру зброї, що накручується на дульний кінець ствола, призначена для необхідного характеру виходу порохових газів з каналу ствола при стрільбі холостими набоями і забезпечує автоматику роботи зброї.

ВУЗОЛ ЗАМИКАННЯ – сукупність деталей, що забезпечують утримання гільзи в набійнику, закривання каналу ствола і замикання затвора або ствола при пострілі.

Г

ГАЗОВА КАМЕРА – окрема деталь або збірка, у середині якої відбувається розширення порохових газів, що відводяться зі ствола, які впливають на провідну ланку автоматики. У газовій камері вміщується газовий поршень.

ГАЗОВІДВІДНИЙ ОТВІР – отвір, що з'єднує порожнину каналу ствола з

газовою камерою стрілецької зброї, служить для відведення порохових газів, що призводять у дію автоматику стрілецької зброї.

ГВИНТІВКА – нарізна індивідуальна стрілецька вогнепальна зброя, конструктивно призначена для утримання й управління при стрільбі двома руками з упором прикладу в плече. За призначенням поділяються на бойові (для ураження живої сили супротивника), спеціального призначення і спортивні (для навчання і спортивних змагань по стрільбі). Сучасні бойові гвинтівки – автоматичні багатозарядні калібру від 5,45 до 8,00 мм.

ГІДРОДИНАМІЧНА ДІЯ КУЛІ НА ЦІЛЬ – явище, що викликає обширні руйнування тканин організму, розміри яких у 20 разів перевищують діаметр кулі. Проявляється при попаданні кулі, яка рухається зі швидкістю 700 м/с і більше, у багаті рідиною області тіла людини або тварини.

ГІЛЬЗА – (від німецького *Hülse*, буквально – оболонка), елемент артилерійського пострілу унітарного і окремо-гільзового заряджання, а також патрона стрілецької зброї, в якій поміщуються металевий заряд і засіб його займання. Є тонкостінною посудиною конічної форми, виготовленою з латуні, сталі, пластмаси або картону. Можливі ті, що повністю або частково згорають при пострілі.

ГІЛЬЗА НАБОЮ – (від нім. «оболонка»), основний елемент (деталь) спорядження набою, який слугує для розміщення і збереження від дії зовнішніх впливів порохового заряду, кріплення капсуля та кулі, для розміщення набою в набійнику вогнепальної зброї й обтюрації порохових газів при пострілі. Разом із порохом зарядом і закріпленням одиничним або множинним снарядом (куля, шріт) у дульці гільзи складає унітарний набій стрілецької зброї. Гільзи за устроєм можуть бути цілісні та комбіновані (із металевим дном і картонним корпусом, полімерні, металеві); за призначенням до зброї – револьверні,

пістолетні, «проміжні», гвинтівкові та рушничні; за устроєм фланця (наявності закраїни) – із закраїною, напівзакраїною, беззакраїни, із закраїною та додатковою проточною (проміжні). За формою розрізняють циліндричні, конічні і гільзи пляшкоподібної форми. Гільзи набоїв є носієм слідів, що утворюються від деталей зброї при її заряджанні, пострілі і викиданні гільзи, і джерелом інформації для встановлення системи, зразка, моделі стрілецької зброї, з якої вона стріляна, а також ототожнення конкретного екземпляра.

ГЛИБИНА НАРІЗУ – відстань по діаметру каналу ствола між полем нарізу і його дном.

ГЛУШНИК ЗВУКУ ПОСТРІЛУ – дульний пристрій стрілецької зброї, що зменшує силу звуку і вихід полум'я при пострілі. Глушником простого типу є металева трубка з отвором, прикритим гумовою мембраною. Зменшення тиску газів у глушнику забезпечується їх розширенням і зменшенням температури.

ГОЛОВНА ЧАСТИНА КУЛІ (ОЖИВАЛЬНА) – передня частина кулі від вершини до ведучої частини. Залежно від виду вогнепальної зброї або спеціального призначення кулі може бути загострена, закруглена, напівсферична або плоскоконічна. Куля, початкова швидкість якої в два і більше разів перевищує швидкість звуку, як правило, має загострену головну частину. Форма головної частини кулі може бути ознакою для встановлення виду набою і його призначеності для стрільби зі зброї визначених системи, моделі, зразка.

ГОМОГЕННИЙ МЕТАЛ – однорідне відкладення розпиленого металу на перешкоді під час пострілу. Походить від матеріалу каналу ствола, поверхні снаряду та елементів спорядження набою.

ГОРИЗОНТ ЗБРОЇ – горизонтальна площина, що проходить через центр

ствола стрілецької зброї.

ГОРИЗОНТАЛЬНА ДАЛЬНІСТЬ – відстань по горизонту зброї від точки вильоту снаряда (центру дульного зрізу) до проекції даної точки траєкторії на горизонті зброї (см траєкторія польоту снаряда (кулі).

ГРАНАТА – один з видів бойових припасів, снаряд з розривним зарядом, що метається рукою або вистрілюється гранатометом, призначений для ураження живої сили і техніки противника вибуховою хвилею і осколками корпусу.

ГРАНАТА РУЧНА – один з видів вибухових боєприпасів, призначений для ураження живої сили противника осколками й ударною хвилею, що утворюються від вибуху за допомогою ручного метання. Сучасна ручна граната складається з корпусу, заряду вибухових речовин і детонатора (запала). Ураження завдається осколками корпусу, ударною хвилею або кумулятивним струменем. Виготовляється з легких сплавів, матеріалів високої питомої міцності і пластмаси. Назва сталася від назви плодів граната^[1], оскільки ранні види гранат формою і розмірам схожі на плід і за аналогією із зернами, що знаходяться усередині плоду, і осколками гранати, що розлітаються.

ГРАНАТА ГРАНАТОМЕТНА – різновид гранати, постріл якої здійснюється за допомогою гранатометів (ручних протитанкових, автоматичних, підствольних, димових тощо) як правило, запускається під тиском порохових газів безпосередньо із ствола. Гранатометна граната з'єднана з пороховим зарядом називається гранатометним пострілом.

ГРАНАТОМЕТ – вогнепальна зброя, призначена для ураження броньованої техніки, фортифікаційних споруд або живої сили противника за допомогою пострілу гранатометною гранатою. Прообразом гранатомета є кременеві, а спочатку і гнотові «ручні мортири» для стрільби ручними гранатами, відомі з

XVI в. Фактично, словом «гранатомет» позначаються декілька класів зброї. Так, гранатомети бувають дульні (як ствольні так і безствольні), підствольні, станкові, ручні, реактивні (причому як одноразові, так і багаторазові).

ГРАНАТОМЕТ ПІДСТВОЛЬНИЙ – вогнепальна зброя, призначена для ураження броньованої техніки, фортифікаційних споруд або живої сили противника за допомогою спеціальних боеприпасів гранатометних гранат, що об'єднують в одному корпусі гранату і металевий заряд, розміщені в гільзі. Цей різновид гранатомету зазвичай встановлюється на ручну стрілецьку зброю, частіше всього на автомат, та конструктивно пов'язаний з автоматичною зброєю. Спускові і прицільні пристосування розраховані на виконання пострілу лівою рукою (права тримає автомат за пістолетну рукоятку).

ГРАНЬ НАРІЗУ – бічна стінка нарізу. Розрізняють бойову (ведучу) грань нарізу і холосту грань нарізу. Прямолінійність відтиску стінки грані нарізу є ознакою малозношеного ствола нарізної стрілецької зброї. Відхилення від прямолінійності (скругленість) вказують на зношеність або дефекти грані нарізу.

ГРИМУЧА РТУТЬ – ініціююча вибухова речовина, чутлива до удару, наколювання, тертя і нагріву і здатне вибухати в малих кількостях (соті, а іноді і тисячні долі грама). Кристалічна речовина білого або сірого кольору; температура спалаху біля 170 °С, теплота вибуху близько 1,8 МДж/кг, швидкість детонації 5400 м/с при щільності 4 г/см³. Застосовується в капсулях-запальниках, детонаторах та ін. Витісняється азидом свинцю.

Д

ДАЛЬНОСТЬ ЕФЕКТИВНОЇ СТРІЛЬБИ – відстань, на якій ціль може бути уражена з конкретної зброї із заданою вірогідністю.

ДАЛЬНІСТЬ ПОЛЬОТУ СНАРЯДА – відстань від точки вильоту до точки падіння кулі, залежить від початкової швидкості кулі і її балістичного коефіцієнта.

ДЕРИВАЦІЯ – відхилення кулі від площини стрільби, що викликається обертальним рухом кулі (праворуч - при правій, ліворуч - при лівій нарізці каналу ствола), дією на неї опору повітря і кривизною траєкторії.

ДЕТОНАТОР – пристрій, пристосування, заряд бризантної або ініціюючої вибухової речовини відповідної маси, запресований в спеціальну оболонку і призначений для детонації розривного (вибухового) заряду, вибухових пристроїв (див. бризантні (дроблячи) вибухові речовини).

ДЕТОНАЦІЯ – процес хімічного перетворення твердої або рідкої вибухової речовини в газоподібну, у результаті механічної, теплової або іншої дії (удар, іскра й ін.).

ДЕФОРМАЦІЯ КУЛІ – зміна форми кулі як вид пластичної деформації в результаті її взаємодії з перешкодою; крайні ступені – розриви, фрагментація, руйнування.

ДИВЕРСІЙНА СТІЙКІСТЬ – стан забезпеченості безпеки (захищеності) об'єкта, що характеризує певний ступінь його спроможності протистояти внутрішнім і зовнішнім диверсійно-терористичним та екстремістським проявам.

ДИВЕРСІЙНО-РОЗВІДУВАЛЬНА ГРУПА – підрозділ спеціального призначення, що використовується для розвідки і диверсій у тилу противника у воєнний і передвоєнний час з метою дезорганізації тилкових установ, знищення або тимчасового виведення з ладу найважливіших промислових підприємств,

військових об'єктів, транспорту, зв'язку, а також збору інформації про супротивника.

ДИМНИЙ ПОРОХ – порох, при горінні якого виділяються у великій кількості тверді залишки (дим); є механічною сумішшю селітри (75%), вугілля (15%) і сірки (10%).

ДИМОВА ГРАНАТА, ДИМОВА ШАШКА – піротехнічний засіб для димопуску з метою подачі сигналів, вказівки місця посадки, [маскування бойових дій](#) одиночних солдатів і підрозділів в ближньому бою. Граната може також використовуватися для імітації горіння бойової техніки.

ДИСТАНЦІЯ СТРІЛЬБИ – відстань, на яку ведеться стрільба в даних умовах. Оптимальна дистанція стрільби для всіх шротових рушниць – 35 м, за якої до цілі долітає найбільша кількість шротин. Вбивча сила залежить від номера шроту, його діаметра, довжини ствола тощо.

ДІЙСНА ДАЛЬНІСТЬ СТРІЛЬБИ – відстань, на якій зберігаються уражаючі властивості або забійна дія кулі, достатні для надійного ураження відповідної цілі.

ДІЯ УШКОДЖУВАЛЬНИХ ЧИННИКІВ ПОСТРІЛУ – процес дії ушкоджувальних чинників пострілу, що призводить до пошкодження біологічних і (або) небіологічних об'єктів. Дія кулі:

1) пробивна – контактна руйнуюча дія високоенергетичної кулі на тканині, що виражається в утворенні дефекту шкіри, кістки або іншої біологічної тканини;

2) клиновидна – контактна розривна (що розсовує, розшаровує тканини) дія кулі, що утворює невелику рану без дефекту шкіри;

3) забиваюча контактна дія кулі на вильоті, що утворює невеликий синець

або садно, рідко – поверхневу рану;

4) дробляча – дія високоенергетичної кулі на кістку, що призводить до множинних локальних і конструкційних переломів, що включають контактні дефекти кістки, множинні осколки кісток і тріщини (вогнепальний перелом);

5) гідродинамічна – дія високоенергетичної кулі на паренхіматозний орган (головний мозок, печінку, нирку і т. п.), а також наповнений рідким або напіврідким вмістом порожнистий орган, що призводить до руйнування органу в результаті обширної ексцентричної дії.

ДОВЖИНА КАНАЛУ СТВОЛА – відстань від казенного до дульного зрізу ствола зброї.

ДОДАТКОВІ СЛІДИ ПОСТРІЛУ – відкладаються (залишаються) на перешкоді під час пострілу з вогнепальної зброї й утворюються за рахунок дії сили тиску газів, високої температури, мастила, кіптяви, порошинок і продуктів згорання металюного і капсульного зарядів, металевих часточок з каналу ствола і снаряда. При цьому можуть бути наявні розриви матеріалу об'єкта (механічна дія порохювих газів), що уражається пострілом, обпалення (термічна дія), потрапляння незгорілих порошинок, шматочків металю, оболонок куль, гільз, відкладення кіптяви пострілу. Різновидом додаткових слідів є «поясок обтирання» і «штанц-марка».

ДУЛЬНА ЕНЕРГІЯ – кінетична енергія снаряда (кулі) у дульного зрізу вогнепальної зброї.

ДУЛЬНА ЧАСТИНА СТВОЛА – передня частина ствола, прилегла до дула. На дульній частині ствола знаходиться мушка, до неї можуть кріпитися багнет, полум'ягасник, глушник звуку пострілу й ін. пристосування.

ДУЛЬНИЙ КОМПЕНСАТОР – спеціальний пристрій, що закріплюється в

дульній частині ствола, призначений для зміни напрямку перебігу витікаючих зі ствола порохових газів з метою зменшення перекидаючого моменту, що виникає при віддачі; служить і для часткового зменшення віддачі, тобто виконує роль дульного гальма.

Е

ЕВАКУАЦІЯ МЕДИЧНА – евакуація потерпілих з використанням спеціалізованого санітарного автомобіля або санітарного літака. На медичних транспортних засобах для евакуації (наземних і повітряних) присутній медичний персонал для надання потерпілим допомоги під час евакуації.

ЕВАКУАЦІЯ НЕМЕДИЧНА – переміщення потерпілих з використанням немедичного транспортного засобу або літального апарату. Під час такої евакуації рятувальник може перебувати з потерпілим для надання йому допомоги під час транспортування.

ЕЖЕКТОР – деталь або збірка, яка з відкриванням рушниці викидає стріляну гільзу або невистріляний набій.

ЕКСПАНСИВНА КУЛЯ – куля до мисливського патрона, конструкція якої передбачає її деформацію або руйнування при зустрічі з ціллю для збільшення зупиняючої і забійної дії.

ЕКСПЕРИМЕНТ – метод дослідження, за допомогою якого об'єкти або явища відтворюються штучно (отримання зразків куль для порівняльного дослідження слідів близького пострілу) або ставляться в певні умови, що відповідають цілям судово-балістичного дослідження (визначення особливостей прояву слідів пострілу при низьких температурах).

ЕКСТРАКТОР – 1) Деталь або збірка, яка за відкривання рушниці витягає з набійників(ка) гільзи і набої; 2) Прилад для витягання з набійника застряглого набою або гільзи.

ЕРОЗІЯ МЕТАЛУ СТВОЛА – процес поверхневого руйнування металу стінок каналу ствола під механічною дією рухаючих порохових газів, які мають високий тиск і температуру.

Ж

ЖИВУЧІСТЬ ЗБРОЇ – здатність зброї зберігати бойові й експлуатаційні характеристики за будь-яких умов стрільби; характеризується граничним числом пострілів зі зброї, після якої вказані характеристики стають нижче потрібних.

ЖИВУЧІСТЬ СТВОЛА – здатність ствола зберігати бойові й експлуатаційні характеристики за будь-яких умов стрільби; характеризується граничним числом пострілів, після якого зменшується початкова швидкість кулі і погіршується кучність стрільби в порівнянні з тактико-технічними вимогами до даного виду зброї.

З

ЗАБІЙНА ДІЯ КУЛІ – здатність кулі уражати живі цілі на необхідній відстані; залежить від швидкості кулі, її форми і здібності до деформації при влученні в живу тканину.

ЗАГИНИ МАГАЗИНА – борти верхньої частини бічних стінок магазина, що виключають можливість випадання набоїв з магазина і додають правильний напрям руху набою при його досиланні в набійник. Загини магазина залишають на поверхні гільз сліди, які можуть бути використані як ознаки для

встановлення системи, зразка та моделі зброї, а також і для ототожнення конкретного екземпляра магазина. За слідами загину магазина можна судити про те, у якому ряду (правому або лівому) знаходився набій, що необхідно для визначення кількості пострілів, проведених зі зброї, вирішення інших питань.

ЗАГОРОДЖЕННЯ – штучні перешкоди і перепони, споруди і руйнування, які створюються з метою завдати противнику шкоди або перешкодити просуванню і маневру його військ. Бувають вибухові, невибухові і комбіновані загородження.

ЗАМИКАЮЧИЙ МЕХАНІЗМ – механізм стрілецької зброї, що замикає казенну частину ствола.

ЗАПАЛЬНИЙ ОТВІР – отвір у перегородці гільзи для передачі струменю вогню від капсуля-запальника до порохового заряду.

ЗАПАЛЬНИЙ СТРИЖЕНЬ – деталь капсульної зброї із запальним каналом, що вкручується в казенну частину ствола; служить для надягання капсуля-спалахувача, як ковадло для його розбиття і для підведення струменю полум'я через запальний отвір до порохового заряду.

ЗАПАХОВІ РЕЧОВИНИ – вид спеціальних хімічних речовин, які мають характерних стійкий запах та можуть бути виявлені спеціально тренованими собаками.

ЗАПОБІЖНИЙ ЗВІД – виступаючий елемент конструкції поверхні курка (ударника), за яку він утримується шепталом у положенні, що виключає його переміщення вперед від випадкових ударів по курку ззаду або натиснення на спусковий гачок. Знос грані запобіжного зводу призводить до неміцного зчеплення з шепталом, у результаті при ударі по курку може відбутися постріл,

не пов'язаний з натисненням на спусковий гачок.

ЗАСОБИ АКТИВНОЇ ОБОРОНИ – спеціальні засоби, призначені для відбиття нападу правопорушників, припинення їх непокори та обмеження здатності вести активні дії осіб, які затримуються працівником поліції. До цього виду спеціальних засобів належать: гумові кийки ПР-73М, ПР-89 (ПРС), ПРК; кийки пластикові типу «Тонфа»; наручники; електрошокові пристрої; патрони і пристрої для їх відстрілу, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії; ручні газові гранати, а також патрони з газовими гранатами («Черемуха-1», «Черемуха-4», «Черемуха-5», «Черемуха-62», «Черемуха-7», «Черемуха-10», «Черемуха-12», «Сирень-1», «Сирень-2», «Сирень-3»); балончики, патрони, гранати та інші спецзасоби з препаратами сльозоточивої та дратівної дії.

ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ – спеціальні засоби, призначені для захисту тіла людини або його частин від вражаючої дії різноманітних предметів, холодної зброї та куль вогнепальної зброї. До засобів індивідуального захисту належать такі вироби: шоломи, каски, виріб «Сфера»; бронежилети; щити (протиударні та броньовані); спеціальна армована рукавиця; комплекти для захисту рук та ніг: «Ш-308», «Ш-309», «КЗРН-П-ХЗ», «ФОРТ-ЗПП», «ФОРТ-ЗППА».

ЗАТВОР – пристрій стрілецької зброї, що безпосередньо закриває казенну частину ствола у момент пострілу; залежно від характеру руху розрізняють подовжньо-ковзаючі, поперечно-рухомі, такі, що коливаються і нерухомі затвори. Передня поверхня затвора - набійний упор - утворює на зовнішній стороні дна гільзи і капсулі сліди, що індивідуалізують конкретний екземпляр зброї.

ЗАТВОРНА ЗАТРИМКА – деталь, що безпосередньо утримує рухому систему

автоматики стрілецької зброї або окремі її елементи від руху вперед.

ЗАТВОРНА КОРОБКА – корпусна деталь або збірка, призначена для напрямку руху затвора або рухомої системи і що є основою для збірки зброї.

ЗАТРАВОЧНИЙ ОТВІР – отвір у стінці ствола, призначений для передачі зовнішнього імпульсу вогню заряду металеві вибухової речовини (пороху або запальної маси сірникових головок), що знаходиться в каналі ствола дульнозарядної вогнепальної зброї.

ЗАХИСТ БЛОКПОСТА – комплекс дій з організації захисного впливу, спрямованого на сам об'єкт чи на джерела небезпеки з метою знищення ймовірності отримання блоком пошкоджень.

ЗАЧЕП ВИКИДАЧА – виступаюча частина викидача, якою зачеплюється стріляна гільза при витяганні з набійника після пострілу або набій при розрядці зброї. Сліди зацепу викидача використовуються для встановлення системи, моделі стрілецької зброї й ототожнення конкретного екземпляра.

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ – військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості.

ЗБРОЙНИЙ ОПІР – активна протидія будь-якої особи здійсненню працівником поліції своїх службових повноважень, поєднаних із застосуванням чи загрозою застосування вогнепальної зброї, а також інших речей і предметів як зброї.

ЗБРОЯ – сукупність технічних пристроїв та засобів, що застосовується для ураження живої сили противника, його техніки, споруджень та інших цілей під час ведення бойових дій.

ЗБРОЯ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ (ЗМУ) – зброя великої вражаючої здатності, призначена для нанесення масових втрат або руйнувань. До існуючих видів зброї масового ураження відносяться: ядерна, хімічна, бактеріологічна (біологічна) зброя.

ЗВЕДЕННЯ КУРКА АБО УДАРНИКА – процес постановки названих деталей ударних механізмів на бойовий звід, тобто переміщення їх за допомогою затвора або рами затвора до зачеплення з шепталом спускового механізму.

ЗВОРОТНІЙ МЕХАНІЗМ – механізм призначений для переміщення рухомих систем у крайнє переднє положення з досиланням набою у набійник.

ЗВОРОТНЬО-БОЙОВА ПРУЖИНА – пружина зворотнього механізму, яка, крім повернення рухомих частин автоматики в переднє положення, приводить у дію ударний механізм.

ЗВОРОТНЯ ПРУЖИНА – пружина зворотнього механізму призначена для приведення ланок автоматики стрілецької автоматичної зброї в переднє положення, що забезпечує замикання каналу ствола.

ЗНОС КАНАЛУ СТВОЛА – зміна розмірів каналу ствола внаслідок ерозії, дії гарячих порохових газів і елементів, що метаються, при їх русі по каналу.

ЗОНА ЗАРАЖЕННЯ – район місцевості, заражений радіоактивними, хімічними речовинами або біологічними збудниками захворювань в

небезпечних для військ і населення межах. Зону зараження характеризують: типи речовин, використаних для зараження, розміри, розташування по відношенню до бойового порядку військ і об'єктів тилу, час створення, ступінь небезпеки і її зміна з часом.

ЗРАЗОК СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – стрілецька зброя певного виду і системи, конструкція і бойові якості якого відповідають основним тактико-технічним вимогам, що пред'являються до стрілецької зброї під час її розробки і на подальший період (наприклад, 7,62-мм гвинтівка зразка 1891-1930 рр. або револьвер системи Наган зразка 1895 р.).

ЗУПИНЯЮЧА ДІЯ КУЛІ – характеристика, що визначає проміжок часу між попаданням кулі набою стрілецької зброї в живу ціль і втратою цією ціллю боєздатності. Зупиняюча дія кулі тим сильніше, чим менше часу проходить з моменту попадання кулі в живий організм до моменту розладу його функцій. За інших рівних умов зростає зі збільшенням калібру зброї.

І

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ЗА СЛІДАМИ НА СНАРЯДАХ ТА ГІЛЬЗАХ – це встановлення наявності або відсутності тотожності зброї, із якої на місці події відстріляні снаряди (кулі, шріт та ін.) та стріляні гільзи, і зброї, виявленої на місці події або вилученої у підозрюваних чи обвинувачуваних осіб. Процес ідентифікації полягає у виявленні і встановленні збігів і розходжень загальних та індивідуальних ознак вогнестрільної зброї, що відобразились у вигляді слідів на вистріляних снарядах та стріляних гільзах, і в науковому поясненні результатів проведеного порівняльного дослідження. Ідентифікація вогнепальної зброї має свою специфіку, що істотно впливає на практику проведення експертиз та на методику дослідження, а саме:

– утворення слідів на снарядах і гільзах відбувається в момент пострілу і

визначається суто балістичними чинниками – рухом снаряду, тиском порохових газів у каналі ствола зброї й ін.;

– сліди на снарядах і гільзах утворюються у вкрай короткий час, вирішальним для їх виникнення та відтворення є великі швидкості руху (кулі, шроту) по внутрішній поверхні ствола, деталей зброї, що утворюють сліди на гільзах і т.д.).

Об'єктами ідентифікації є вогнепальна зброя і боєприпаси; отже, без серйозного знання експертом матеріальної частини вогнепальної зброї і внутрішньої балістики неможливо проведення експертизи.

Багато особливостей є в методиці та техніці дослідження, у поводженні зі зброєю, у проведенні експериментів та виконанні вимірів тощо.

ІДЕНТИФІКУЄМИЙ ОБ'ЄКТ – об'єкт, тотожність або родова (групова) приналежність якого повинна бути встановлена в ході дослідження. У судово-балістичній експертизі ідентифікуєними об'єктами є: конкретний екземпляр зброї, інструменти, за допомогою яких виготовлялася зброя, боєприпаси, пристосування для спорядження набоїв, ціле, встановлюване по його частинах (наприклад, частини пижа, що розділився при пострілі), матеріал, з якого виготовлялися кулі, пижі, прокладки.

ІДЕНТИФІКУЮЧИЙ ОБ'ЄКТ – об'єкт, що відобразив ознаки, властиві об'єкту, що ідентифікується, у момент його взаємодії з ним, є засобом ототожнення (ідентифікації) іншого (що ідентифікується) об'єкту. У судово-балістичній експертизі ідентифікуючими об'єктами є зразки (кулі, гільзи, отримані при експериментальній стрільбі), об'єкти невідомого походження, пов'язані з подією (кулі, гільзи, шріт, пижі, виявлені на місці події), що розслідується, інструменти, за допомогою яких виготовлялися боєприпаси або зброя.

ІНЕРЦІЙНИЙ ЗАТВОР – подовжньо-ковзаючий затвор не зчеплений зі

стволом при пострілі, що одержуює вільний рух назад під тиском порохових газів через дно гільзи і назад силою зворотної пружини.

ІНІЦІУЮЧИ ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ – група вибухових речовин, легковибухачі від дії полум'я, удару, наколювання, тертя. Для спорядження капсулів-запальників патронів до стрілецької вогнепальної зброї найчастіше використовуються гримуча ртуть, тетразен (див. вибухові речовини).

К

КАЗЕННА ЧАСТИНА СТВОЛА – задня частина ствола, у якій знаходиться набійник або зарядна камера; назва пов'язана з тим, що на зовнішній поверхні саме цієї частини ставилися клейма державних, тобто казенних заводів-виробників зброї.

КАЗЕННИЙ ЗРІЗ СТВОЛА – задній торець ствола стрілецької зброї.

КАЗЕННИК – окрема деталь, що закріплюється на казенній частині ствола і призначена для зчеплення із затвором.

КАЛІБР – величина, що характеризує діаметр направляючої частини каналу ствола. Визначається: у нарізної зброї – відстанню між протилежними полями нарізу (нарізом), у гладкоствольного – числом круглих куль рівної ваги, відлитих з 1 фунта англійського свинцю (напр. 12, 20, 28 і тому подібне); у куль (снарядів) – найбільшим поперечним діаметром. Калібр усіх зразків нарізної зброї обчислюється в міліметрах, у США й Англії – у долях дюйма.

КАНАВКА КУЛІ – кільцеве поглиблення на ведучій частині кулі для кріплення її в дульце гільзи.

КАНАЛ СТВОЛА – внутрішня частина ствола від дульного до казенного зрізу,

що включає набійник, кульний вхід і гладку або нарізну його частину.

КАПСУЛЬ – металевий (частіше латунний) ковпачок, на дні якого запресований ударний склад, закріплений фольговим кружком. Є складовою частиною набою до стрілецької зброї; діє від удару бійка і запалює пороховий заряд. Капсулі поділяються на капсулі-спалахувачі (засіб займання порохового заряду) і капсулі-детонатори (засіб виклику детонації розривних зарядів, артилерійських снарядів, мін і так далі).

КАРАБІН – гвинтівка, укорочена в цілях зменшення маси і для зручності поводження із нею. Розрізняють неавтоматичні і автоматичні (самозарядні) карабіни. Нині для полювання й самозахисту дозволено придбання карабінів військового зразку, у які внесені незначні зміни (відсутній штик, зпаяна прицільна планка тощо).

КЕРНІННЯ – спосіб жорсткого кріплення кулі з гільзою за допомогою 2-3 точкових поглиблень, нанесених одночасно на дульце (корпус) гільзи і кулю спеціальним інструментом – керном. Характерний для набоїв до зброї певних систем, тому наявність керніння може служити ознакою, побічно вказуючою на систему зброї, з якої стріляна куля (гільза).

КИНДЖАЛЬНИЙ ВОГОНЬ – вогонь з кулеметів і автоматів, що відкривається раптово з близьких відстаней в одному напрямку.

КІНЕТИЧНА ЕНЕРГІЯ СНАРЯДА (КУЛІ) – механічна енергія рухомого твердого тіла – снаряда (кулі); обчислюється так само, як кінетична енергія точки з масою, рівній масі всього тіла. $E_k = (mv^2)/2g$, де **m** – маса кулі, **v** – швидкість, **g** – прискорення сили тяжіння, рівне 9,81 м/с².

КІПТЯВА ПОСТРІЛУ – комплекс речовин (продукти згорання порохового

заряду, мастила, частинок металу оболонки і сердечників куль, гільз, залишків складу капсулів-спалахувачів), які відкладаються на поверхні об'єкта при його ураженні зі стрілецької вогнепальної зброї з близької відстані.

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – розділення зброї на класи, види, групи за призначенням, ступенем автоматизації, принципом дії автоматики тощо. Виділяється: за призначенням – бойова, спортивна, мисливська, учбова зброя; за ступенем автоматизації – самозарядна, автоматична, неавтоматична; за характером ведення вогню – одиночного, безперервного, комбінованого вогню; за джерелом енергії для метання снаряда – вогнепальна, пневматична, електрична; за характером обслуговування – індивідуальна, групова; за кількістю стволів – одноствольна, двоствольна, багатоствольна; за калібром зброї – зброя малого, нормального, крупного калібру; за конструктивними особливостями внутрішнього устрою ствола – нарізна, гладкоствольна; за способом використання у військах – ручна, станкова; за видом цілей, що уражаються – протипіхотна, протитанкова; за способом управління й утримання зброї під час стрільби – пістолет, пістолет-кулемет, револьвер, гвинтівка, карабін, автомат, кулемет.

КЛЕЙМА – умовні знаки і написи, що наносяться на деталі зброї, і що дають уявлення про завод-виробник, рік випуску, партії тощо; найчастіше наносяться на казенну частину ствола.

КОЛИВНИЙ ЗАТВОР – затвор, який при закриванні і відкритті каналу ствола обертається навколо нерухомої осі, перпендикулярної осі каналу ствола.

КОМБІНОВАНА ДІЯ КУЛІ – ушкоджуюча дія куль спеціального призначення, яка надає разом з основною ударною (механічною), ще й термічну і хімічну дію.

КОМБІНОВАНА РУШНИЦЯ – мисливська рушниця двоствольна або багатоствольна, у якої, крім гладкого ствола (стволів), є нарізний ствол (стволи).

КОМПРЕСОР – пристрій у пневматичній зброї, у якому перед пострілом стискається повітря, необхідне для викидання кулі зі ствола.

КОНТАКТНІ ПЛЯМИ – сліди у вигляді об'ємних сферичних відтиснень на поверхні шроту, картечі, що з'являються в результаті інерційного стиснення множинного снаряда у момент пострілу.

КОНТЕЙНЕР – елемент спорядження газового (іноді шротового) набою, у якому зберігається речовина дратівної дії чи шрот. Під час пострілу верхня частина контейнера розривається, від неї відокремлюються окремі фрагменти.

КОРОТКИЙ ХІД СТВОЛА – відкат ствола стрілецької зброї на відстань, меншу довжини набою. Короткий хід ствола з одночасним зсувом ствола у вертикальній площині вниз обумовлює специфічну форму сліду бійка на капсулі гільзи, стріляної, наприклад, у пістолеті Токарева (ТТ), Браунінга зразка 1930/1935 рр., Кольта зразка 1911 р. тощо.

КРИМІНАЛІСТИЧНА ВИБУХОТЕХНІКА – галузь криміналістики, що вивчає застосовувані в злочинних цілях вибухові речовини, вибухові пристрої, сліди їхніх дій і на цій основі розроблює спеціальні технічні засоби й методи виявлення, вилучення, огляду й дослідження вибухових пристроїв і слідів вибуху з метою розкриття й попередження злочинів.

КРОК НАРІЗУ – відстань, на якій наріз робить повний оберт.

КРУГОВА ОБОРОНА – здатність підрозділу відбити напад противника на

об'єкт, з будь-якого напрямку.

КУЛЕМЕТ – стрілецька автоматична зброя, що встановлюється при стрільбі на спеціально сконструйованій для нього основі або підтримувана сошками і призначена для ураження різних наземних, повітряних і надводних цілей тривалим безперервним вогнем.

КУЛЯ – снаряд для стрільби з бойової, мисливської і спортивної стрілецької зброї, розрізняють звичайні, спеціальні й кулі для мисливської зброї. Калібр кулі до нарізної вогнепальної зброї від 5,45 до 14,5 мм, конструктивно в них розрізняють головну, ведучу і хвостову частини. На ведучій частині куль залишаються сліди від стінок каналу ствола, у яких відбиваються конструктивний устрій каналу (поля нарізу) і мікрорельєф стінок.

КУМУЛЯТИВНА ДІЯ – явище концентрації дії вибуху за заданим напрямком, обумовлене наявністю фанерованої виїмки в заряді вибухової речовини.

КУРКОВИЙ МЕХАНІЗМ – ударний механізм стрілецької зброї, у якому частина деталей, зокрема курок, з бойовою пружиною розміщена поза затвором і не супроводжує затвор і раму затвора в їх русі.

КУРОК – деталь куркового ударного механізму стрілецької зброї, що передає енергію пружини ударникові, бійку. Капсуль пістолетного набою запалюється при енергії курка 0,02-0,03 кг/см, гвинтівочного або мисливського – 0,07-0,08 кг/см.

КУТ ВІЛЬОТУ СНАРЯДА (КУЛІ) – кут, утворений лінією підвищення і лінією кидання. Якщо лінія кидання проходить вище за лінію підвищення, вважається позитивним "+", якщо нижче – негативним "-".

КУТ ЗУСТРІЧІ – кут, утворений дотичною до траєкторії польоту снаряда (кулі) і дотичної до поверхні цілі (об'єкту поразки) в точці зустрічі. За КЗ береться менший з суміжних кутів.

КУТ КИДАННЯ – кут між лінією кидання і горизонтом зброї.

КУТ ПАДІННЯ – кут, утворений горизонтом зброї і дотичної до траєкторії польоту снаряда (кулі) в точці падіння.

КУТ ПРИЦІЛЮВАННЯ – кут у вертикальній площині між лінією підвищення і лінією прицілювання.

КУЧНІСТЬ БОЮ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – якісний показник величини природного розсіювання куль, дробу, характерний для певних систем, зразків, моделей, а також для конкретного екземпляра зброї. Залежить від стану каналу ствола, його конструктивних особливостей, а за інших рівних умов стрільби – від якості патронів (див. модель стрілецької зброї, зразок стрілецької зброї, система стрілецької зброї).

Л

ЛІНІЯ КИДАННЯ – пряма, що є продовженням осі каналу ствола у момент вильоту снаряда.

ЛІНІЯ ПІДВИЩЕННЯ – пряма, що є продовженням осі каналу ствола наведеної на ціль зброї.

ЛІНІЯ ПРИЦІЛЮВАННЯ – пряма, що проходить від ока стрільця через середину верхнього краю прорізу прицілу і вершину мушки в точку прицілювання.

ЛОЖА – частина зброї (напр. гвинтівки, рушниці), призначена для зручності утримання і використання, а також забезпечення з'єднання всіх частин зброї в єдине ціле; може бути єдиною, такою, що складається з цівка, шийки і прикладу, і роздільною, коли цівко і приклад виконані окремо.

М

МАГАЗИН СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – пристосування в стрілецькій зброї для розміщення набоїв, їх переміщення і забезпечення напряду при досиланні в набійник; приєднується до зброї при підготовці до стрільби. Розрізняють відокремлені і невідокремлені магазини; круглі, барабанні, дискові і коробчаті; прямі, гвинтові, секторні; підстволні, бічні, надствольні, серединні і прикладні; однорядні, багаторядні і з шаховим розташуванням набоїв.

МАЛИЙ КАЛІБР – калібр стрілецької нарізної зброї до 6,5 мм.

МАРКУВАЛЬНІ ПОЗНАЧЕННЯ – букви, цифри, умовні знаки, написи на стрілецькій і мисливській зброї, набоях (товарний знак, випробувальні, контрольні або службові клейма, номер екземпляра зброї, фірма-виробник).

МАРШ – організоване пересування підрозділів в колонах по дорогах та колонних шляхах з метою виходу у район чи зазначений кордон. Він є основним способом пересування підрозділів. Марш може здійснюватися в передбаченні вступу в бій і поза загрозою зіткнення з противником (до фронту, вздовж фронту або від фронту в тил).

МЕТАЛІЗАЦІЯ – відкладення металу плакіровки або свинцю з поверхні ведучої частини кулі на поверхню каналу ствола при стрільбі. Є одним з чинників, що змінюють мікрорельєф слідоутворюючих поверхонь стінок каналу ствола. Найактивніше виявляється на поверхні полів, прилеглих до граней нарізу, і в кутах нарізів.

МЕХАНІЗМ ВИДАЛЕННЯ ГІЛЬЗИ – механізм, що забезпечує витягання гільзи або набою з набійника і їх виведення зі зброї.

МЕХАНІЗМ ВІДМИКАННЯ – механізм, що забезпечує розчеплення затвора зі стволом або ствольною коробкою після пострілу.

МЕХАНІЗМ ЗАМИКАННЯ – сукупність деталей для зчеплення затвора зі стволом (ствольною коробкою) перед пострілом.

МЕХАНІЗМ ЗАТРИМКИ ЗАТВОРА – механізм стрілецької зброї, що забезпечує утримання рухомої системи або окремих її елементів від руху вперед після того, як будуть витрачені набої в магазині.

МЕХАНІЗМ НАВЕДЕННЯ – механізм, що забезпечує надання стволу необхідного положення при прицілюванні; розрізняють механізм горизонтального і вертикального наведення.

МЕХАНІЗМ ПЕРЕЗАРЯДЖЕННЯ – механізм стрілецької зброї, що забезпечує його перезарядження без здійснення пострілу.

МЕХАНІЗМ СТРАГУВАННЯ – механізм стрілецької зброї, що зрушує гільзу або набій для полегшення їх витягання з набійника.

МІНА – (від французького mine) вид боєприпасів для створення наземних і морських загороджень, а також для стрільби з мінометів. Відповідно до цього розрізняють інженерні міни, морські міни і артилерійські міни. Спочатку М. називали підкопи під кріпосні стіни, потім підливний заряд, що закладається в підкопи (мінні галереї). У VIII столітті стали розроблятися наземні і морські М, а на початку XX століття з'явилися артилерійські М.

МІНА ПРОТИПІХОТНА (ППМ) – інженерний боєприпас (міна), призначений для ураження живої сили противника дією продуктів вибуху (фугасні) або осколками (осколкові). Різновидом осколкових мін є ті, що виплигують, та вибухають у повітрі на висоті 0,5-1,5 м, та міни направленої дії при вибуху яких осколки розлітаються в визначеному напрямку. Маса фугасних мін 85-450 г (заряду 30-200 г); що виплигують осколкових 1,6-4,5 кг (заряду 75-500 г). В ролі протипіхотних осколкових мін інколи використовуються артилерійські снаряди з різними детонаторами. У фугасних протипіхотних мінах застосовуються детонатори натискної дії, в осколкових – натискної або комбінованої – натяжного-натискної дії.

МІНА ПРОТИТАНКОВА (ПТМ) – інженерний боєприпас (міна), призначений для знищення або виведення з ладу танків і інших броньованих машин противника.

МІНОМЕТ – вид артилерійської зброї, призначений для навісного обстрілу укритих цілей, а також для руйнування польових укріплень.

«МІНУС» ТКАНИНИ – відсутність частини матеріалу (речовини) ураженого об'єкту, яка вибивається снарядом (кулею) стрілецької вогнепальної зброї, що має швидкість, близьку до швидкості звуку або таку, що її перевищує. «Мінус» тканина є ознакою вхідного вогнепального пошкодження.

МІРАЖ – явище, що виникає за інтенсивної стрільби, коли над розжареними стволами утворюються помітні висхідні потоки розрідженого повітря. Міраж заважає точному і швидкому прицілюванню.

МОДЕЛЬ СТРЕЛЬЦЬКОЇ ЗБРОЇ – стрілецька зброя певного виду і системи, що відрізняється конструктивними удосконаленнями окремих механізмів,

зовнішнім оформленням (див. система стрілецької зброї).

МУШКА – деталь прицільного пристосування стрілецької зброї у вигляді циліндрика (прядиво) або кільця. Розміщується на дульній частині ствола, служить для додання правильного положення ствола стрілецької зброї при його наведенні на ціль.

Н

НАБІЙ – сукупність снаряда (кулі), порохового заряду, капсуля-спалахувача, об'єднаних в одне ціле за допомогою гільзи.

НАБІЙ З ПРИВЕДЕНИМ ЗАРЯДОМ – набій із зменшеним навішуванням пороху, який використовується для моделювання заданих умов стрільби при випробуваннях зброї або умов виникнення пошкоджень при проведенні експертних або слідчих експериментів.

НАБІЙ КІЛЬЦЕВОГО ЗАПАЛЮВАННЯ – спортивний або мисливський набій, у якому запалювальний склад розташований у кишеньці фланця гільзи по колу, а ковадлом для розбиття ударного складу служить стінка гільзи (наприклад, 5,6-мм набій). Був запропонований Флобером і зберігся до наших днів.

НАКОНЕЧНИК КУЛІ – деталь, що додає вершині спеціальних куль необхідний зовнішній контур. Покращує коефіцієнт форми снаряда. Виготовляється в основному з легких металів і сплавів, пластмас.

НАПІВАВТОМАТИЧНА ЗБРОЯ – вогнепальна зброя, у якій частина операцій по підготовці пострілу (напр. відкриття затвора, викидання гільзи) відбувається за рахунок енергії порохових газів, а операції (напр. заряджання набоїв, закривання затвора), що залишилися, здійснюються стрільцем вручну.

НАПІВВІЛЬНИЙ ЗАТВОР – поздовжньо-ковзаючий затвор, що закриває ствол за рахунок кінематичного передаточного механізму і не має жорсткого зв'язку зі стволом у процесі пострілу.

НАПІВОБОЛОНКОВА КУЛЯ – куля, сердечник якої поміщений в оболонку, що повністю або частково залишає відкритою головну частину кулі, чим забезпечується більший уражаючий ефект унаслідок деформації оголеної частини кулі при попаданні у ціль (див. оболонка кулі, сердечник кулі; безоболонкова куля, оболонкова куля).

НАРІЗ – спеціальні канавки на внутрішній поверхні каналу ствола, виконані по гвинтовій лінії і призначені для додання снаряду (кулі) обертального руху для забезпечення його стійкого польоту на траєкторії. Форма нарізу (прямокутна, трапецевидна, сегментна), їх кількість, напрям нарізки, правий або лівий, ширина і крок гвинтової нарізки є ознаками для встановлення системи і моделі нарізної вогнепальної зброї, з якого стріляна досліджувана куля.

НАРІЗНА ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ – вид стрілецької вогнепальної зброї, у якої канал ствола має гвинтові нарізи для додання кулі обертального руху.

НАСТУП – вид бою, що полягає в ураженні противника всіма наявними засобами, рішучої атаці, стрімкому просуванні в глибину його розташування та знищенні та полоненні живої сили, захопленні зброї, військової техніки та намічених районів (рубежів) місцевості.

НЕДОТОРКАНИЙ ЗАПАС (НЗ) – частина військових запасів матеріальних засобів, яка витрачається в особливих випадках з дозволу відповідного командира.

НЕСПРАВНІСТЬ ЗБРОЇ – невідповідність зброї хоч би одній з вимог технічної документації. У криміналістиці – неможливість зробити постріл з конкретного екземпляра зброї через ті або інші несправності.

НИЗХІДНА ГІЛКА ТРАЄКТОРІЇ – ділянка траєкторії від її вершини до точки падіння снаряда (кулі) (див. траєкторія польоту снаряда (кулі)).

НІТРОГЛІЦЕРИН – потужна бризантна вибухова речовина, продукт обробки (нітрації) гліцерину азотною кислотою (см. бризантна дія).

НІТРОГЛІЦЕРИНОВИЙ ПОРОХ – порох, отриманий з суміші піроксиліну з нітрогліцерином.

НОРМАЛЬНИЙ КАЛІБР – калібр револьверів, пістолетів, рушниць, карабінів і кулеметів (від 6,5 до 9,0 мм), що встановився у кінці XIX століття.

О

ОБМІДНЕННЯ – недоліки каналу ствола зброї, що з'являються після стрільби плакірованими кулями, покритими томпаком. Обміднення спостерігається у вигляді легкого мідного нальоту на стінках каналу ствола.

ОБОЛОНКА КУЛІ – зовнішня деталь кулі для розміщення всіх складових частин, що додає кулі необхідні зовнішні контури, забезпечує її врізання в наріз каналу ствола й обтюрацію порохових газів. Оболонка кулі – основна якісна характеристика, що визначає призначення і відношення кулі до певного типу. Оболонки куль до стрілецької, спортивної і мисливської нарізної зброї виготовляються зі сталі, плакованої томпаком, латуні, мельхіору.

ОБОЛОНКОВА КУЛЯ – куля, сердечник якої поміщений в оболонку, що повністю закриває головну частину кулі.

ОБОРОНА – основний вид бою, який має на меті відбиття наступу переважаючих сил противника, завдання йому максимальні втрати, утримання важливих районів (об'єктів) місцевості і створення сприятливих умов для переходу в наступ.

ОБОРОНА ОБ'ЄКТУ (БЛОКПОСТУ) – це активні військові дії особового складу підрозділу, який здійснює охорону блокпосту, що застосовуються у випадку нападу на охоронюваний об'єкт незаконних збройних формувань з метою зриву або відбиття цього нападу, забезпечення недоторканості та цілісності охоронюваного об'єкту та створення тактичної переваги над противником з метою його подальшого знешкодження (знищення).

ОБТЮРАЦІЯ – здатність кулі (снаряда), пижа перешкоджати прориву порохових газів між поверхнями кулі, пижа і стінками каналу ствола. Ступінь обтюрації залежить від конструкції кулі, матеріалу пижа, осалки, зносу стінок каналу ствола конкретного екземпляра зброї.

ОСАЛКА – мастило, нанесене на поверхні кулі або просочуюче бічні поверхні пижа, призначене для поліпшення їх функціонування при пострілі.

ОСИП ШРОТУ – сукупність пошкоджень на перешкоді (ураженому об'єкті) від окремих шротин, які є складовими множинного снаряда шроту мисливського набою. Осип шроту – результат розсіювання елементів снаряда (шротин, картечі) мисливського набою після його вильоту з каналу ствола. Розсіювання шроту, картечі в основному підкоряється закону нормального кругового розподілу на площині (розподіл Релея), тому розмір (діаметр) осипу шроту є однією з основних характеристик при встановленні відстані пострілу.

ОСІЧКА – відсутність пострілу при виробництві стрільби як результат

несправності зброї або патрона.

ОСНОВНИЙ СЛІД ПОСТРІЛУ – пробоїна, утворена снарядом (кулею, дробиною і так далі) в матеріалі вражаючого об'єкту. Характеризується відсутністю частини матеріалу (речовини) ураженого об'єкту, іменованим «мінусом» тканини.

II

ПАТРОННА СТРІЧКА СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – стрічка з гніздами для розміщення патронів.

ПЕРВИННІ СЛІДИ ПОЛІВ НАРІЗІВ – динамічні відтиснення на ведучій частині кулі у вигляді груп трас (борозенок і валиків), що утворюються від мікронерівностей ребер холостих граней нарізу при необертальному русі кулі у момент її вривання (форсування) в поля нарізу. Траси первинних слідів нарізів розташовуються паралельно подовжній осі кулі, є одним з основних джерел ідентифікаційної інформації для ототожнення зброї за стріляними кулями.

ПЕРЕВІДНИК ВОГНЮ – деталь спускового механізму стрілецької зброї, при дії стрільця на яку змінюється вид вогню. Перевідник виду стрільби може виконувати також функції запобіжника.

ПЕРЕДЧАСНИЙ ПОСТРІЛ – постріл проведений до моменту додання стрілецькій зброї правильного положення в просторі щодо точки прицілювання. Причиною передчасного пострілу є незнання стрільцем особливостей дії спускового механізму конкретного екземпляра зброї.

ПИТОМА КІНЕТИЧНА ЕНЕРГІЯ – кількість кінетичної енергії снаряда (кулі), яка припадає на одиницю площі (мм^2) об'єкта, що уражається. Визначається за формулою $E_{\text{уд}} = E/S$, де E – кінетична енергія кулі, S – площа

поперечного перетину кулі. Питома кінетична енергія, що дорівнює $0,5 \text{ Дж/мм}^2$, здатна заподіяти тілу людини проникаюче пошкодження; є критерієм забійної дії кулі.

ПІДПАЛ – дія, яка призводить до загоряння споруди чи майна (незалежно від того, встигли погасити пожежу чи ні, навіть коли об'єкт у такому разі залишився непошкодженим).

ПІДРОЗДІЛ – військове формування, що має, як правило, постійну організацію і однорідний склад. До підрозділів відносяться батальйон, рота, взвод, відділення, екіпаж та ін.

ПІРОТЕХНІКА – (від грецького *пυρ* – вогонь і *techne* – майстерність), галузь науки і техніки, що займається вивченням, виробництвом і застосуванням піротехнічних складів і виробів, що споряджаються ними. Раніше охоплювала також вибухові речовини і пороху, що виділилися у кінці XIX столітті в самостійну галузь у зв'язку з їх значним розвитком.

ПІРОТЕХНІЧНІ СКЛАДИ – тверді багатокомпонентні речовини, здатні в результаті повільного горіння створювати певний вогневий ефект. Більшість з них є механічними сумішами пального, окисника і різних добавок, в т.ч. і що надають специфічне забарвлення. У військовій справі отримали поширення запальні, освітлювальні, сигнальні, трасуючі і димові ПС. Основні енергетичні характеристики ПС: теплота згорання $1,5\text{-}8,0 \text{ МДж/кг}$, температура горіння $500\text{-}3500 \text{ }^\circ\text{C}$, швидкість горіння спресованої суміші при нормальному тиску $0,5\text{-}20 \text{ мм/с}$.

ПІСТОЛЕТ – ручна індивідуальна короткоствольна стрілецька зброя ближнього бою, керована й утримувана при стрільбі однією рукою. Конструкція сучасних пістолетів забезпечує готовність до швидкого відкриття

вогню, надійність, велику зупиняючу дію, максимальну зручність для носіння при собі. Пістолети бувають неавтоматичні й автоматичні, одно- і багатозарядні (з ємкістю магазину від 5 до 20 набоїв). Сучасні пістолети мають калібр від 5,45 до 11,56 мм.

ПІСТОЛЕТ-КУЛЕМЕТ – ручна автоматична зброя, що утримується при стрільбі двома руками і призначена для ураження цілі на дистанціях до 200 м, іншими словами це автомат, що стріляє пістолетними набоями. Калібр від 4,6 до 11,43 мм. Має коробчатий (25-35 набоїв) або барабанний (71 набій) магазин. Темп стрільби 450-1000 пострілів за 1 хвилину. Уперше з'явився під час першої світової війни, широко застосовувався в другій світовій війні.

ПІСТОЛЕТНА РАМКА – деталь, що служить основою для деталей та вузлів пістолета.

ПЛАКІРОВКА – тонкошарове покриття (4-6 % товщини покриваючого металу) поверхні оболонок куль і гільз томпаком або спеціальним лаком. П оберігає патрони від корозії та покращує функціонування зброї.

ПЛОЩИНА СТРІЛЬБИ – вертикальна площина траєкторії польоту снаряда (кулі), що проходить по лінії пострілу (кидання, підвищення).

ПОДАВАЧ – деталь механізму подачі набоїв, що безпосередньо переміщає набій у магазині або стрічку з набоями до приймального вікна.

ПОДАЮЧИЙ МЕХАНІЗМ – механізм стрілецької зброї, що переміщає набой в положення, яке передує витяганню або досиланню набою зі стрічки або магазину. Розрізняють стрічковий і магазинний подаючі механізми.

ПОДОВЖНЬО-КОВЗАЮЧИЙ ЗАТВОР – затвор, який після відмикання в

процесі відкриття і закривання зворотно-поступально рухається вздовж осі каналу ствола.

ПОЖЕЖА – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, яке призводить до матеріальної шкоди.

ПОЗИЦІЯ – смуга (ділянка, район) місцевості, зайнята або намічена до заняття військами для ведення бою. У сухопутних військах розрізняють позиції: бойової охорони, вичікувальні, запасні, помилкові, оборонні, вогневі, відсічні, передові, проміжні.

ПОКАЗНИК БОЙОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПІДРОЗДІЛУ – здатність знешкодження певної кількості противника, яку може розгромити підрозділ за умов збереження боєздатності цього підрозділу.

ПОЛУМ'ЯГАСНИК – дульне облаштування стрілецької зброї, що зменшує видиме світіння дульного полум'я при пострілі.

ПОЛЬОТНИЙ ЧАС – час польоту снаряда (кулі) від точки вильоту до точки зустрічі з ціллю (точки падіння).

ПООДИНОКИЙ ВОГОНЬ – окремі постріли, вироблювані через різні (залежно від бажання стріляючого) проміжки часу.

ПОПЕРЕЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ – величина, що характеризує зовнішні балістичні властивості снаряда (кулі) і виражає відношення маси снаряда до площі його найбільшого перерізу. Враховується при порівнянні властивостей снарядів (куль), що розрізняються масою і калібром, але що мають однаковий коефіцієнт форми: чим більше величини ПН, тим менше балістичний коефіцієнт снаряда, тим повільніше він втрачає швидкість при польоті в

повітрі.

ПОРОХ – метальна вибухова речовина, при згоранні якої утворюється велика кількість газів з високою температурою і високим тиском, які, розширюючись у каналі ствола, виштовхують елементи, що метаються, з необхідною початковою швидкістю. Розрізняють димний і бездимний порох.

ПОСТРІЛ БЕЗ НАТИСНЕННЯ НА СПУСКОВИЙ ГАЧОК – постріл з вогнепальної зброї, що має істотні дефекти або конструктивну недосконалість деталей ударно-спускового механізму (знос шептала, бойового зводу, контакт відкритого курка з бійком тощо), і що відбувся в результаті зовнішньої дії на зброю (удар по зброї, її падіння тощо).

ПОСТРІЛ У ПРИТУЛ – у судово-балістичній експертизі постріл з вогнепальної зброї при більш менш щільному контакті дульного зрізу ствола зброї, дульного гальма або полум'ягасника з поверхнею об'єкта, що уражається.

ПОСТРІЛ З БЛИЗЬКОЇ ВІДСТАНІ – постріл з вогнепальної зброї з відстані, при якій на об'єкті, що уражається, утворюються додаткові сліди пострілу.

ПОСТРІЛ З ДАЛЕКОЇ ВІДСТАНІ – постріл з вогнепальної зброї з відстані, при якій на об'єкті, що уражається, утворюється тільки основний слід пострілу.

ПОЧАТКОВА ШВИДКІСТЬ – швидкість руху снаряда (кулі) біля дульного зрізу ствола вогнепальної зброї (м/с), яка дещо вище за дульну швидкість і менше швидкості до кінця періоду післядії. Одна з основних балістичних характеристик, що визначає дальність польоту снаряда (кулі), його кінетичну енергію і пробивну здатність. На величину початкової швидкості впливає швидкість горіння порохового заряду і його стан (зволоженість, старіння тощо).

ПРИДАТНІСТЬ ДО СТРІЛЬБИ – практична можливість багатократного проведення пострілів з конкретного екземпляра зброї, зокрема способами, що дозволяють здійснювати постріл за наявності якої-небудь несправності механізму зброї (наприклад, при зламаній бойовій пружині шляхом удару по курку ззаду).

ПРИЦІЛ – приладдя для наведення зброї на ціль, призначені для контролю положення каналу ствола у просторі стосовно точки прицілювання. Може бути механічним (відкритим, постійним, перекидним, секторним, стоечним, діоптричним), коліматорним і оптичним.

ПРОБИВНА ДІЯ СНАРЯДА – здатність кулі пробивати різні перешкоди. Залежить від властивостей перешкоди, кінетичної енергії кулі у момент зустрічі з перешкодою, її калібру, маси і конструкції. Зростає зі збільшенням швидкості польоту кулі і, отже, її кінетичної енергії.

ПРОБОЇНА – основний слід дії снаряда (кулі) або її частин (див. основний слід пострілу).

ПРОДУКТИ ПОСТРІЛУ – комплекс речовин, що викидаються з каналу ствола стрілецької вогнепальної зброї при пострілі з нього. Включають продукти згорання порохового заряду, мастила, крапель мастила, частинок металу оболонок і сердечників куль, гільз, складу капсулів-спалахувачів.

ПРОМІЖНИЙ НАБІЙ (заст.) – автоматний набій, що займає за потужністю проміжне положення між гвинтівочними і пістолетними набоями, наприклад 7,62-мм набій зр. 1943 р. – потужніший, ніж 7,62-мм пістолетний набій, і менш потужний, ніж 7,62-мм гвинтівочний набій.

ПРУЖИННИЙ ЗАТВОР – затвор стрілецької зброї, у якій замикання каналу ствола здійснюється за рахунок енергії пружини (у мисливських рушницях, наприклад, у рушниці ІЖ-К).

Р

РАДІОАКТИВНІ МАТЕРІАЛИ – матеріали, здатні до самовільного поділу, що супроводжується виділенням тепла, а також альфа -, бета і гамма-випромінюванням, порядок обігу яких регламентовано спеціальними нормативними актами.

РАЙОН ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ – визначені керівництвом антитерористичної операції ділянки місцевості або акваторії, транспортні засоби, будівлі, споруди, приміщення та території чи акваторії, що прилягають до них і в межах яких проводиться зазначена операція.

РАКЕТА – (від італійського *rocchetta*), безпілотний літальний апарат для польотів в атмосфері і поза нею під дією реактивної тяги. Р застосовуються у багатьох арміях світу, а також для дослідницьких цілей (геофізика, метеорологія, астрофізика), в якості ракетноносіїв та ін. До Р відносяться також реактивні снаряди, умовно виділені в окремий різновид. Незважаючи на велике різноманіття Р (наприклад, їх маса коливається від декількох кг до сотень т), для них характерно наявність обов'язкових елементів: корпусу, ракетної рухової установки, системи управління (для керованих Р) і корисного навантаження (бойової частини, наукової апаратури та ін.). Бойові Р прийнято класифікувати: на ударні (стратегічні, оперативно-тактичні і тактичні), спеціальні протиракетні, протилітакові (зенітні), протикорабельні, протичовнові, протитанкові, протирадіолокаційні і допоміжні (розвідувальні, метеорологічні, радіоелектронного пригнічення та ін.); балістичні і крилаті; наземні («земля-земля», «земля-повітря», «земля-корабель»), авіаційні («повітря-земля», «повітря-повітря», «повітря-корабель») і корабельні

(«корабель-земля», «корабель-повітря», «корабель-корабель»); керовані і некеровані; одноступінчаті і багатоступінчасті (складені). Крім того, балістичні ударні Р діляться на міжконтинентальні – дальність польоту понад 5500 км, середній дальності – 1000-5500 км (обидва види – стратегічної) і малою – до 1000 км (оперативно-тактичні Р – 150-1000 км, тактичні – 70-150 км). Для крилатих стратегічних Р встановлена дальність з 1500 км, оперативно-тактичні – 150-1500 км і тактичних – до 150 км.

РАКОВИНИ – значні поглиблення в металі, які утворилися в результаті великої кількості пострілів зі ствола (розгар ствола), або в наслідок довготривалої дії іржі в місцях відколу хрому.

РАМКА – основна корпусна деталь пістолетів, револьверів й інших видів зброї, що має багато різних пазів, вирізів, вікон для кріплення решти деталей і механізмів.

РЕАКТИВНИЙ ПРОТИТАНКОВИЙ ГРАНАТОМЕТ (РПГ-7) – багаторазовий ручний протитанковий гранатомет для стрільби боеприпасами різного типу, основним типом заряду якого є кумулятивний вистріл, призначений для ураження броньованої техніки, а також особового складу противника в укріплених приміщеннях, будинках.

РЕВОЛЬВЕР – індивідуальна неавтоматична багатозарядна вогнепальна зброя. За призначенням виділяють бойові (зброя нападу і самооборони), поліцейські, мисливські, спортивні, цивільні. Більшість сучасних зразків калібру - від 5,6 до 11,56 мм. Магазин револьверу виконаний у вигляді барабана з каморою (гніздами), що є набійниками. Револьвер у якому обертання барабана, зведення і спуск курка здійснюється одним прийомом (при натисненні на спусковий гачок), називають самозвідним.

РЕЖИМ У РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

— особливий порядок, який може вводитися в районі проведення антитерористичної операції на час її проведення і передбачати надання суб'єктам боротьби з тероризмом визначених законодавством спеціальних повноважень, необхідних для звільнення заручників, забезпечення безпеки і здоров'я громадян, які опинилися в районі проведення антитерористичної операції, нормального функціонування державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій.

РИКОШЕТ — відбиття снаряда (кулі) перешкодою, слідством чого являється зміна первинної траєкторії польоту снаряда (кулі).

РОЗДУТТЯ СТВОЛА — залишкова деформація, локальне розширення каналу ствола по колу. Виникає у випадку, коли величина тиску порохових газів перевищує розрахункову міцність ствола (при попаданні у ствол сторонніх предметів: паклі, ганчірок, землі тощо). Про роздуття ствола на стріляних кулях може свідчити здвоєння всіх вторинних слідів полів нарізу.

РУКОЯТКА — окрема деталь або частина деталі, призначена для утримування зброї при стрільбі, для перенесення, зручності розбирання або збірки.

РУЧНИЙ КУЛЕМЕТ — кулемет, призначений для стрільби з сошок з упором прикладу в плече.

РУШНИЦЯ — індивідуальна ручна вогнепальна зброя, що утримується при стрільбі двома руками з опорою в плече; у даний час цей термін закріпився за гладкоствольною мисливською зброєю, а рушниці з нарізними стволами називаються гвинтівками.

САМОЗАРЯДНА ЗБРОЯ – автоматична зброя, у якої конструкція спускового механізму дозволяє вести стрільбу тільки одиночними пострілами.

САМОХІДНА АРТИЛЕРІЙСЬКА УСТАНОВКА (САУ) – артилерійська система на саморухомій базі, яка призначена для безпосереднього вогневого супроводу танків та піхоти в бою, виконання завдань артилерійської підтримки рухомих з'єднань та боротьби з танками противника. У широкому сенсі слова всі озброєні гарматами бойові машини можуть розглядатися як САУ. Проте у вузькому сенсі до САУ відносяться колісні і гусеничні бойові машини з гарматним або гаубичним озброєнням, що не є танками або бронеавтомобілями. Дуже різноманітні САУ за видами та призначенням; вони можуть бути як броньованими так і неброньованими, використовувати колісне або гусеничне шасі, мати баштове або фіксоване монтування гармати.

СВІТЛОШУМОВІ ГРАНАТИ ТА СВІТЛОШУМОВІ ПРИСТРОЇ – спеціальні засоби несмертельної дії, що призначені для надання світлозвукового впливу на супротивника або правопорушника з метою тимчасового психофізіологічного (відволікаючого або приголомшуючого) і механічного впливу та для тимчасової нейтралізації правопорушника (світлошумова граната «Заря», світлошумовий пристрій «Пламя» тощо).

СЕРДЕЧНИК КУЛІ – найбільш масивна частина кулі, що розташована в її центрі і забезпечує пробивну і забійну дію снаряда (кулі). Сердечник буває свинцевим з домішкою сурми або сталевим. Деталлю кулі зі сталевим сердечником є свинцева сорочка – еластичний прошарок між сердечником і оболонкою. За технічними даними і конструктивними особливостями сталевому сердечнику можна встановити вид набою, частиною якого була куля, що руйнувалася.

СИГНАЛЬНИЙ НАБІЙ – набій з елементом, що метається з сигнального складу, який використовується для подачі сигналів, цілевказування, взаємодії між підрозділами.

СИЛИ І ЗАСОБИ СУЧАСНОГО БОЮ – особовий склад і озброєння підрозділів, частин і з'єднань, призначених для ведення та забезпечення бою.

СИСТЕМА СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – 1) Певний вид стрілецької зброї, що відрізняється оригінальністю конструктивних особливостей деталей і механізмів, що сприймають дію порохових газів і забезпечують автоматичне перезарядження і роботу пострілу, способом замикання каналу ствола затвором та ін. Широке поширення поняття ССЗ мало в початковий період, коли кожен револьвер і пістолет був оригінальною системою, наприклад, револьвер Лефаше, Смит-Вессон, Веблей, Наган, пістолет Бергман, Браунінг, Маузер, Кольт, Дрейзе, Фроммер. Нині при позначенні сучасного вигляду стрілецької зброї поняття ССЗ, як правило, не застосовується, оскільки численні зразки його є по суті вдосконаленими моделями декількох відомих систем. 2) Стрілецька зброя, названа по імені винахідника або підприємства, його (наприклад, пістолет Борхардта, Маузера, Браунінга) (див. модель стрілецької зброї, зразок стрілецької зброї).

СЛІД – фіксоване відображення зовнішніх властивостей будови об'єкта (зброї), що ідентифікується, в ознаках, які відбилися в ідентифікуючому об'єкті (кулі, гільзі тощо), або віддзеркалення властивостей явищ, що супроводжують дію одного об'єкта на іншій: сліди, що відображають зовнішню будову – відтиски динамічні і статичні; сліди, що відображають властивості явищ – зміна властивостей поверхні перешкоди в результаті дії газів високої температури або руйнування її під дією газів високого тиску і тому подібне.

СЛІД БІЙКА – статичне відтиснення, що утворюється від удару бійка, а також

під тиском порохових газів при пострілі. Розташовується на поверхні капсуля-спалахувача або на краю дна гільзи набоїв кільцевого запалення. Є вм'ятиною, форма, розміри і мікрорельєф якої відображає поверхню ударної частини бійка. Форма і розміри сліду бійка використовуються як ознаки для встановлення системи, моделі і зразка стрілецької зброї, у якій стріляна гільза. Мікрорельєф дна і стінок сліду служить для ототожнення конкретного екземпляра зброї.

СЛІД ГАЗОВІДВІДНОГО ОТВОРУ – динамічне відтиснення нерівностей країв газовідвідного отвору на ведучій частині кулі. За слідом газовідводного каналу визначають групу стрілецької зброї, у якої автоматика перезарядження заснована на використанні енергії порохових газів, що відводяться через газовідвідний отвір. У різних екземплярах зброї газовідвідні отвори можуть розташовуватися порізно щодо поля нарізу. Ця ознака може бути використаний як диференціююча при дослідженні великої кількості зброї, що перевіряється.

СЛІД ВІДБИВАЧА ГІЛЬЗИ – статичне або комбіноване (статико-динамічне) відтиснення, що утворюється при ударі гільзи, яка витягується з набійника, по відбивачу. У сліді відбивача відтворюються форма і мікрорельєф контактної поверхні відбивача, що є джерелом ідентифікаційної інформації для встановлення групової приналежності зброї і ототожнення конкретного екземпляра, у який був стріляний набій і частиною якого є стріляна гільза. Оскільки механізм утворення сліду нестабільний, розміри і взаємне розташування деталей мікрорельєфу сліди відбивача можуть значно варіювати.

СЛІД НАБІЙНОГО УПОРУ – статичне відтиснення поверхні набійного упору затвора, колодки рушниці на поверхні капсуля і дна гільзи, що утворюється у момент розвитку пострілу в результаті тиску порохових газів на перегородку донної частини гільзи. Сліди набійного упору – одне з основних джерел ідентифікаційної інформації для встановлення групової приналежності і

ототожнення конкретного екземпляра зброї за стріляною гільзою.

СЛІДИ ПОЛІВ НАРІЗІВ – динамічні відтиснення на поверхні ведучої частини кулі, що розташовані під кутом до її поздовжньої осі, у вигляді смугоподібних заглиблень або груп трас. За моментом утворення виділяють первинні і вторинні сліди полів нарізів. Кількість слідів, їх ширина, напрям і кут нахилу відображають конструктивні дані нарізної частини каналу ствола. Є джерелом ідентифікаційної інформації для встановлення групової приналежності і ототожнення конкретного екземпляра зброї.

СЛІДИ ПОСТРІЛУ – відображення дії пострілу з вогнепальної зброї на ураженому об'єкті у вигляді: а) механічних пошкоджень матеріалу (речовини) об'єкта – пробоїн, заподіяних снарядом (кулею); розривів матеріалу, утворених пороховими газами високого тиску; б) обпалення матеріалу об'єкта, заподіяного дульним полум'ям; в) входження (відкладення) мікроскопічних частинок продуктів пострілу в матеріал об'єкта; г) характерних слідів на руці, що тримала зброю – це можуть бути залишки пороху, садно між вказівним і великим пальцями від затвора при пострілі з близької відстані.

СЛУЖБОВА ЗБРОЯ – зброя, призначена для використання посадовими особами державних органів і працівниками юридичних осіб, яким законодавством України дозволено носіння, зберігання та застосування вказаної зброї в цілях самооборони або для використання покладених на них законом обов'язків із захисту життя і здоров'я громадян, власності, з охорони природи і природних ресурсів, цінних і небезпечних вантажів, спеціальної кореспонденції. До службової зброї належить вогнепальна гладкоствольна і нарізна короткоствольна зброя вітчизняного виробництва з дульною енергією не більш як 300 Дж, а також вогнепальна гладкоствольно-довгоствольна зброя. Нарізна службова зброя повинна відрізнятись від бойової ручної стрілецької зброї типами і тактико-технічними характеристиками набоїв, а від цивільної –

слідами на кулі та гільзі.

СНАРЯД – вражаючий елемент патрона (куля, заряд дробу, картечі), що викидається з каналу ствола стрілецької зброї (див. снаряд дробу).

СНАРЯД ЗАПАЛЮВАЛЬНИЙ – вид спеціальних артилерійських снарядів, призначений для підпалювання дерев'яних будівель, складів пального та боєприпасів, сухого лісу, інших легкозаймистих об'єктів і підстилаючих поверхонь в районі розташування противника, а також для ураження його живої сили і деяких видів військової техніки (автомашин, тягачів тощо). Запалювальний снаряд дистанційної дії складається з корпусу, пригвинтний головки, запалювальних елементів (металевих оболонок, заповнених запалювальними речовинами), діафрагми, вишибного заряду і дистанційного підричника (трубки). У польоті форс вогню від детонатора через заданий проміжок часу запалює запальні елементи і вишибний заряд. Порохові гази вишибного заряду зривають пригвинтну головку і з великою швидкістю викидають запальні елементи ([температурагоріння](#) до 3 000°C).

СНАРЯД КУМУЛЯТИВНИЙ – артилерійський снаряд основного призначення із зарядом кумулятивної дії: при вибуху з матеріалу облицювання спеціальної виїмки у вибуховій речовині формується тонкий кумулятивний струмінь, направлений уздовж осі виїмки; при зустрічі з перешкодою струмінь створює великий тиск, що пробиває останню. Потужність дії снаряда визначається кількістю і характеристиками вибухової речовини, формою кумулятивної виїмки, матеріалом її облицювання та іншими чинниками. Кумулятивний снаряд призначений для стрільби по броньованих цілях (танках, БМП, БТР тощо), а також по залізобетонних фортифікаційних спорудах. Кумулятивний снаряд складається з корпусу, розривного заряду, кумулятивної виїмки, детонатора і трасера. Для якості розривного заряду використовуються бризантні вибухові речовини, що мають високу швидкість детонації (гексоген

та інші, а також їх суміші і сплави з тротилом в різних пропорціях). Бронепробивність кумулятивного снаряду залежить від форми, розмірів і матеріалу облицювання кумулятивної виїмки, маси та властивостей розривного заряду, часу спрацьовування детонаційного ланцюга (конструкції детонатора), швидкості обертання снаряду, кута зустрічі його з перешкодою, характеристик броні. Обертання кумулятивного снаряду спричинює розсіювання кумулятивного струменя під дією відцентрової сили і зниження її бронепробивності. Тому в деяких кумулятивних снарядах нарізних гармат для виключення обертання передбачається прокручування кумулятивного вузла або провідного поясочку відносно корпусу снаряда. Інший варіант підвищення бронепробивності кумулятивного снаряду – застосування гладкоствольних гармат. Для стабілізації на польоті необертальні кумулятивні снаряди мають каліберне або надкаліберне оперення; останнє розкривається після виходу снаряду з каналу ствола. Такі пристрої сприяють підвищенню ефективності кумулятивних снарядів, але ускладнюють конструкцію. Бронепробивність кумулятивних снарядів, що обертаються, звичайно близько двох калібрів, необертальних, біля чотирьох і більш.

СНАРЯД ОСВІТЛЮВАЛЬНИЙ – вид спеціальних артилерійських снарядів, призначений для освітлення цілей на зайнятій противником місцевості під час бойових дій вночі. Використовується також для спостереження за результатами стрільби, позначення напрямку дій своїх військ, постановки світлових орієнтирів і світлових створів, створення перешкод для електронно-оптичних засобів противника.

СНАРЯД ОСКОЛКОВИЙ (або **уламковий снаряд**) – артилерійський снаряд основного призначення, при вибуху якого ціль уражається осколками корпусу і частково продуктами вибуху і ударною хвилею. Застосовується в наземній, зенітній, морській артилерії та авіаційному озброєнні для ураження відкритої та

тієї, що знаходиться за легкими укриттями живої сили і військової техніки противника, у тому числі літальних апаратів.

СОРОЧКА СВИНЦЕВА КУЛІ – шар металу (свинцю) між сталевим сердечником і оболонкою кулі. Призначена для надання кулі пластичності (здібності деформуватися при урізуванні в поля нарізу), що запобігає швидкому зносу стінок каналу ствола і забезпечує обтюрацію.

СПЕЦІАЛЬНА КУЛЯ – куля, конструкція якої дозволяє отримати який-небудь додатковий або особливий ефект, наприклад, позначити траєкторію кулі, підпалити легкозаймисті речовини, приспати на якийсь час тварину. За призначенням такі кулі бувають трасуючими, запальними, бронебійними, бронебійно-запальними.

СПИЦЯ КУРКУ – елемент курку стрілецької зброї, що виступає, призначений для зведення курку рукою або зняття його з бойового взводу (див. курок стрілецької зброї).

СПУСКОВИЙ ГАЧОК – деталь спускового механізму стрілецької зброї, на яку тисне стрілець для здійснення пострілу.

СПУСКОВИЙ МЕХАНІЗМ – пристрій управління початком і закінченням стрільби, що забезпечує утримання курка або ударника в зведеному положенні і звільнення їх у потрібний момент; розрізняють спускові механізми одиночного, автоматичного, серійного і комбінованого вогню.

СТВОЛ – одна з основних деталей зброї, у якій кулі надається рух з необхідною швидкістю і яка визначає напрям цього руху. Канал ствола стрілецької (окрім мисливської гладкоствольної) зброї має гвинтоподібну нарізку правого або лівого напрямку. По напрямку нарізки, кількості, кроку і

ширині нарізу можна встановити, до якої групи (системи, зразку, моделі) зброї відноситься конкретний екземпляр, а за мікрорельєфом слідоутворюючих поверхонь стінок каналу ствола – індивідуалізувати його.

У двоствольних рушницях із горизонтальним сполученням стволів канал правого ствола може бути циліндричної форми або мати форму циліндра з напором, а лівого – з чоком різної величини. За вертикального сполучення канал нижнього ствола може мати форму – циліндра або циліндра із напором, а канал верхнього має чок. У задній частині стволів (казенній) є розширення – набійник завдовжки 65 або 70 мм. У казенній частині набійника в спеціальному заглибленні знаходиться екстрактор.

СТРІЛЕЦЬКА ЗБРОЯ – сукупність ствольної металюної зброї, що включає пістолети, гвинтівки, кулемети і їх різновиди, призначена для ураження цілей на відстанях до 1 км за допомогою елементів (стріл, куль, дробу, картечі, гранат), що метаються, які викидаються зі ствола за рахунок енергії стислого газу або порохового заряду. За джерелом енергії буває вогнепальною, газобалонною, пневматичною, механічною, електричною.

СТРІЛЯЮЧИЙ МЕХАНІЗМ – механізм, що забезпечує спрацювання капсуля-спалахувача за рахунок якої-небудь дії на нього (напр. тертям, ударом, нагріванням); у стрілецькій зброї застосовуються в основному стріляючі механізми ударної дії.

СУДОВА БАЛІСТИКА (балістика – німецька Ballistik, від грец. кидаю, метаю) – галузь криміналістичної техніки, що вивчає вогнепальну зброю, бойові припаси до неї, сліди їх дії, засоби і методи збирання і дослідження цих об'єктів, а також інші технічні питання, що виникають при розслідуванні злочинів, пов'язаних із вогнепальною зброєю і бойовими припасами (їх застосуванням, носінням, зберіганням, виготовленням і збутом). Об'єкти дослідження балістики: ручна вогнепальна зброя, окремі частини і приладдя

зброї, бойові припаси, перепони зі слідами застосування зброї, засоби й інструменти, які були застосовані для спорядження набоїв або виготовлення снарядів, предмети зі слідами збереження зброї, а також об'єкти разової дії, що стріляють, і деякі об'єкти господарсько-побутового та культурного призначення (стартові і будівельно-монтажні пістолети, пістолети-ракетниці), сконструйовані та діючі за принципом вогнепальної зброї. Термін «балістика» має на даний час у криміналістичній експертизі умовне значення, оскільки наукову основу балістики складають не тільки дані зовнішньої і внутрішньої балістики, але й зброезнавства та інших галузей знання. Висловлюється пропозиція про його заміну терміном «криміналістичне зброезнавство» (В. М. Плєскачевський), «криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів і слідів їх застосування» (В. С. Аханов), «криміналістичне вогнестрільне зброезнавство» (А. В. Кофанов), «криміналістична вогнестрільна армологія» (В. В. Арешонков), однак через традицію продовжує використовуватися в науковій і навчальній літературі застарілий термін.

СУДОВО-БАЛІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА – вид криміналістичної експертизи, предметом якої є встановлення фактів, пов'язаних із застосуванням (використанням) вогнепальної зброї. Вирішує наступні ідентифікаційні, діагностичні та ситуаційні задачі: встановлення групової належності зброї і бойових припасів; ідентифікація зброї, бойових припасів та інструментів (за стріляними снарядами (кулями, шротом і гільзами тощо); стану вогнепальної зброї; встановлення обставин проведеного пострілу (місця, послідовності, відстані, способів і технічних умов); виявлення знищених знаків на зброї; встановлення можливості проведення пострілу при визначених обставинах і самого факту проведення пострілів, їх кількості, часу пострілу; визначення джерела походження набоїв і компонентів їх спорядження й інші.

Застосовувані методи: мікроскопія і мікрофотографія, методи розгортки бічної поверхні кулі, лазерного сканування, радіоізотопні, фізико-хімічні методи дослідження металів, вибухових речовин, продуктів пострілу тощо.

В існуючій практиці експерти-балісти проводять також дослідження холодної зброї, хоча нерідко цим займаються й експерти-трасологи.

СУЦІЛЬНА КУЛЯ – куля до нарізної вогнепальної зброї, що повністю виготовляється з однорідного матеріалу (у більшості випадків свинцю, томпаку, металокерамічних сплавів).

Т

ТЕТРАЗЕН – ініціююча вибухова речовина. По чутливості до тертя і удару близький до гримучої ртуті, але бризантна дія його мала. У суміші з тринітрорезорцінатом свинцю застосовується для спорядження капсулів-запальників деяких видів патронів, частіше 5,6-мм спортивних цільових. Продукти згорання Т не викликають корозії стінок каналу ствола зброї (див. ініціюючі вибухові речовини).

ТОМПАК – сплав міді (89-91%%) з цинком (9-11%%), застосовується для плакіровки оболонок куль і корпусів гільз патронів стрілецької зброї (див. плакіровка).

ТОЧКА ВИЛЬОТУ – центр дульного зрізу ствола зброї.

ТОЧКА ЗУСТРІЧІ – точка заглиблення снаряда (кулі) в перешкоду (див. траєкторія польоту снаряда (кулі)).

ТОЧКА ПАДІННЯ – точка перетину низхідної гілки траєкторії польоту снаряда (кулі) з лінією прицілювання.

ТОЧКА ПРИЦІЛЮВАННЯ – точка, в яку наводиться зброя.

ТРАЕКТОРІЯ ПОЛЬОТУ СНАРЯДА (КУЛІ) – лінія, що описується центром

тяжіння кулі (снаряда) при її польоті в повітрі від точки вильоту до точки падіння.

ТРАСУЮЧА КУЛЯ – спеціальна куля, що має в хвостовій частині трасер – спеціальний склад, що займається при пострілі і дає при горінні видиме на траєкторії польоту кулі світіння. Призначена для коректування стрільби.

ТРИВАЛІСТЬ ПОСТРІЛУ – проміжок часу з моменту запалення заряду до вильоту кулі з каналу ствола. У сучасних зразках вогнепальної зброї варіює від 0,001 до 0,004 с.

ТРИНІТРОРЕЗОРЦІНАТ СВИНЦЮ (ТНРС) – ініціююча вибухова речовина в суміші з тетразеном. Використовується для спорядження капсулів-запальників деяких видів патронів до стрілецької зброї (див. гримуча ртуть, ініціюючи вибухові речовини).

ТУРБІННА КУЛЯ – куля, що стабілізується у польоті за рахунок обертання, що виникає від дії зустрічного потоку повітря на спеціальні конструктивні елементи.

У

УДАРНА ДІЯ КУЛІ – механічна дія кулі на ушкодженні тканини. Розрізняють пробивну, розривну, забиваючу, дроблячу і гідродинамічну дію. Гідродинамічна – дія кулі, яка володіє великою кінетичною енергією, на паренхіматозний орган або наповнений рідким (напіврідким) вмістом порожнистий орган з утворенням, крім вхідного і вихідного отворів, обширних розривів його тканин. Дробляча – дія кулі, яка володіє високою кінетичною енергією, на кістку з локальним порушенням кісткової тканини в проекції контакту кулі з кісткою і прилеглий зоні з утворенням кісткового дефекту, оточеного осколками. Клиновидна – дія кулі, що має відносно невелику

кінетичну енергію, що приводить до розшарування, розриву, розсовування м'яких тканин. Пробивна – дія кулі, яка володіє високою кінетичною енергією, що приводить до утворення дефекту шкіри, кістки і інших тканин. Забиваюча – дія кулі, яка володіє малою кінетичною енергією, що призводить до утворення саден, синців, поверхневих забитих ран.

УДАРНИЙ МЕХАНІЗМ – механізм стрілецької зброї, що забезпечує спрацьовування ударного складу капсуля-спалахувача за допомогою удару.

УДАРНИЙ МЕХАНІЗМ КУРКОВОГО ТИПУ – ударний механізм, у якому необхідна для розбиття капсуля-спалахувача енергія передається бійку або ударникові від бойової або поворотної пружини через проміжну ланку, яка називається курком, а також у якій частина деталей, зокрема курок, з бойовою пружиною розміщені поза затвором або рамою затвора і не супроводжують затвор і раму затвора в їх русі.

УДАРНИК – основна деталь ударного механізму стрілецької зброї, що передає енергію удару бійку для розбивання капсуля набою. Приводиться в рух бойовою пружиною або ударом курка. Передній кінець ударника, що безпосередньо діє на капсуль набою, називається бійком.

УДАРНИКОВИЙ МЕХАНІЗМ – ударний механізм стрілецької зброї, у якому всі деталі, що передають енергію удару, розміщуються в затворі і (або) на рамі затвора та супроводжують затвор і (або) раму затвора в їх русі.

УДАРНИЙ СКЛАД – механічна суміш ініціюючої вибухової речовини (гримуча ртуть, тетразен та ін.), пального і окисника, чутлива до ударних імпульсів. Використовується для спорядження капсулів-запальників патронів стрілецької зброї (див. ініціюючі вибухові речовини, капсуль).

УДАРНО-СПУСКОВИЙ МЕХАНІЗМ – механізм стрілецької зброї, конструктивно об'єднуючий спусковий і ударний механізми.

УДАРНО-СПУСКОВИЙ МЕХАНІЗМ З САМОВЗВОДОМ – механізм, у якому курок зводиться натисненням на спусковий гачок.

УШКОДЖУВАЛЬНА ДІЯ ПОРОХОВИХ ГАЗІВ – здатність порохових газів заподіювати пошкодження:

1) механічна – здатність порохових газів викликати локальні руйнування, розшарування, розриви і поверхневі пошкодження тканин;

а) пробивна – приводить до руйнування шкіри (іноді внутрішніх тканин) в місці контакту дульного зрізу зброї і поверхні частини тіла, що ушкоджується;

б) розривна – призводить до розривів, розшарувань і відшаровувань тканин у зоні вхідної рани і по ходу раневого каналу;

в) забивна – призводить до виникнення осаднень і поверхневих крововиливів навколо вхідної рани;

2) термічна – здатність порохових газів викликати обпалення ворсу одягу, пушкового волосся, іноді поверхневий опік шкіри навколо вихідної рани;

3) хімічна – здатність порохових газів викликати утворення карбоксигемоглобіну, карбоксиміоглобіну, метгемоглобіну в пошкоджених тканинах початкової частини раневого каналу;

4) комбінована – сукупна механічна, термічна і хімічна дія порохових газів.

Ф

ФЕНОМЕН ВІНОГРАДОВА – можливе відкладення додаткових слідів пострілу на перешкоді при стрільбі з нарізної зброї з неблизької (далекої) відстані. Уперше встановлено в експериментальних дослідженнях, проведених радянським криміналістом І. В. Віноградовим. ФВ часто спостерігається при

стрільбі зі зброї, що має, високу початкову швидкість кулі. Може бути пояснений наявністю продуктів пострілу, супутніх польоту кулі і що знаходяться в зоні розрідження повітря у хвостовій частини. При розпаді розрідженої зони можливе відкладення продуктів пострілу на зовнішній, а в окремих випадках на внутрішній поверхні перешкоди (див. постріл з далекої відстані (далекий постріл), додаткові сліди пострілу).

ФЛАНГ – права і ліва сторона бойового порядку військ. Фланг, як правило, є найбільш вразливою частиною бойового порядку, тому забезпечення флангів при веденні бою найважливіший обов'язок командирів усіх ступенів.

ФЛАНГОВИЙ ВОГОНЬ – вогонь, що ведеться з двох і більше напрямків по одній цілі.

ФЛЕГМАТИЗАТОР – речовина (камфора та ін.), вживана для обробки порохових зерен в цілях зменшення швидкості горіння зовнішніх шарів і створення тим самим умов для рівномірного тиску порохових газів в стволі. Флегматизують порох патронів до довгоствольної зброї – рушниць, автоматичних рушниць, автоматів, у яких автоматика перезарядження ґрунтована на використанні частини енергії порохових газів, що відводяться через газовідвідний отвір в стінці ствола.

ФОРСУВАННЯ – процес урізування кулі в поля нарізу за рахунок перевищення діаметру її провідної частини над калібром каналу ствола (по полях).

ФРАГМЕНТАЦІЯ КУЛІ – розділення кулі на складові елементи або руйнування на осколки в результаті взаємодії з біологічною або небіологічною перешкодою, можлива фрагментація несправної кулі при проходженні по каналу ствола і після її виходу за межі каналу ствола.

ФРОНТ – лінія, на якій розгорнуті передові підрозділи (лінія їх зіткнення з противником), район (смуга, зона), територія, на якій ведуться бойові дії.

Х

ХВОСТОВА ЧАСТИНА КУЛІ – задня конусна частина кулі від ведучої частини до заднього торцевого краю, покращує зовнішні балістичні характеристики кулі. Довжина хвостової частини кулі й величина її конусності можуть бути використані як ознаки для встановлення виду набою і його приналежності для стрільби зі стрілецької зброї певних видів, систем, зразків, моделей.

ХОЛОСТА ГРАНЬ НАРІЗІВ – грань нарізів, що не взаємодіє активно з ведучою частиною кулі при її русі по стволу, і яка є протилежною бойовій грані нарізів каналу ствола. При форсуванні полів нарізів ребра холостої грані нарізів утворюють первинні сліди полів нарізу.

Ц

ЦІВКО – деталь стрілецької зброї, що охоплює ствол знизу і захищає руку стрілка від опіків, а також призначена для з'єднання з колодкою і зведення внутрішніх курків. Кріпиться циліндр до стволів заскочкою із кнопковим приводом у передній їхній частині або спеціальним важелем у середній частині.

Ч

ЧАС «Ч» – умовне позначення часу початку атаки переднього краю оборони противника, форсування водної перешкоди.

ЧАШКА ЗАТВОРА – невелике циліндрове поглиблення на передньому торці дзеркала затвора з отвором для проходу бійка, що служить для розташування

донної частини гільзи.

Ш

ШЕПТАЛО СПУСКОВОГО МЕХАНІЗМУ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ – деталь спускового механізму, стрілецького, зброї, що звільняє ударний механізм або рухливу систему при дії стрільця на спусковий гачок або іншу спускову деталь (див. ударний механізм стрілецької зброї).

ШУМОВИЙ НАБІЙ – призначений для створення звукового ефекту стрільби. Він складається з гільзи, заряду, капсуля, а також інших елементів, що забезпечують його герметичність та боєздатність.

Щ

ЩІЛЬНІСТЬ ЗАРЯДЖАННЯ – відношення маси порохового заряду до об'єму зарядної камери (гільзи) при вставленій кулі. При збільшенні ЩЗ зростає тиск газів. Надмірне збільшення ЩЗ може викликати стрибок тиску, що спричинить роздуття або розрив ствола.

ЩІЧКИ – дерев'яні або пластмасові деталі, що прикріплюються з боків до руків'я для зручності її обхвату і утримання пістолета, револьвера та ін. ручної вогнепальної зброї.

ПІСЛЯМОВА

За часи незалежності правоохоронні органи України вперше стикнулися з агресивними проявами екстремізму й тероризму. До участі в Антитерористичній операції на Сході країни залучаються працівники багатьох підрозділів органів Національної поліції, які щодня доводять свою незламність, вірність Присязі та патріотизм. Разом із тим, доводиться констатувати, що багато чому вітчизняні правоохоронні органи навчаються, на жаль, шляхом спроб та помилок.

Сьогодні, ми набуваємо власного досвіду протидії терору. Саме сьогодні, під час проведення Антитерористичної операції на Сході країни, ми повинні переймати світовий досвід у цьому напрямі – досвід складний, але нагально необхідний за для збереження незалежності, суверенітету та територіальної цілісності нашої держави.

Вважаємо, що глосарій сприятиме набуттю необхідних знань працівниками правоохоронних органів, які стоять на сторожі незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України та позитивно впливатимуть на підвищення рівня організації службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку.

Сподіваємось, що розрахований на практичних працівників правоохоронних органів України, а також курсантів, студентів та викладачів юридичних навчальних закладів, глосарій буде сприяти вдосконаленню теоретичних знань та подальшому вдосконаленню організації боротьби зі злочинністю в сучасних умовах.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Албул С.В. Оперативно-розшукова протидія злочинам проти власності у районі проведення антитерористичної операції : методичні рекомендації / С.В. Албул, Д.Й. Никифорчук, В.В. Шендрик, М.В. Стацак та ін. – Київ : НАВС, 2016. – 100 с.
2. Албул С.В. Організація і тактика несення служби на блокпостах в умовах антитерористичної операції : методичні рекомендації / С.В. Албул, О.Т. Ніколаєв, А.О. Шелехов. – Одеса: ОДУВС, 2014. – 34 с.
3. Албул С.В. Теоретично-прикладні засади протидії підрозділами карного розшуку злочинам проти власності у районі проведення антитерористичної операції : монографія / С.В. Албул, О.Ю. Анциферов, М.В. Стацак та ін.; за заг. наук. ред. С.М. Гусарова. – Харків : Вид-во ХНУВС, 2015. – 232 с.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
5. Вишневский А.А. Засада. Антизасада / А.А. Вишневский. – К.: ГО «Патриот»; Благотворительный Фонд «Поддержи Армию Украины», 2014. – 72 с.
6. Вогнева підготовка: навчально-методичний посібник / В.Р. Булачек, С.М. Банах, І.С. Винярчук та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2014. – 355 с.
7. Вогнева підготовка. Підготовка стрілецької зброї і протитанкового гранатомета до стрільби та прийоми і правила стрільби із них: навчальний посібник (з методичними рекомендаціями). – К.: Військовий інститут КНУ ім. Т. Шевченка, 2014. – 190 с.
8. Дерігін Д.В. Обережно, міни: пам'ятка-довідник / Д.В. Дерігін. – К., 2016. – 52 с.
9. Дії спеціального підрозділу міліції щодо організації та порядку здійснення супроводження військових та інших транспортних колон в умовах загрози нападу: методичні рекомендації. – К.: НАВС, 2014. – 41 с.
10. Домедична допомога в умовах бойових дій: посібник / В.Д. Юрченко, В.О. Крилюк, А.А. Гудима та ін. – К.: Середняк Т.К., 2014. – 80 с.
11. Засоби і методи виявлення вибухових речовин та пристроїв у боротьбі з тероризмом: навчально-практичний посібник / А.В. Іщенко, М.В. Кобець. – К.: НАВСУ, 2005. – 144 с.
12. Засоби та способи протидії терористичним актам, учиненим із застосуванням вибухових пристроїв: навчально-практичний посібник / А.В. Іщенко, М.В. Кобець, В.І. Пашенко, О.А. Буханченко. – К.: КНУВС, 2010. – 112 с.
13. Кобець М.В. Оперативна техніка (загальнотеоретичні положення): посібник / М.В. Кобець, М.М. Алексійчук. – К.: НАВС, 2014. – 124 с.
14. Короткий довідник з вогневої підготовки. – Львів: Львівський військовий інститут Національного університету «Львівська політехніка», 2004.

15. Криміналістика: навчальний посібник / В. П. Сабадаш, М.О. Ларкін. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 228 с.
16. Криміналістика : підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Іщенко, О.О. Алексєєв та ін. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 544 с.
17. Методичні рекомендації щодо дій під час несення служби на блокпостах в умовах наступу і оборони, затримання озброєних злочинців. – К.: НАВС, 2014. – 100 с.
18. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / Відп. редактори В.В. Коваленко, Є.М. Моїсєєв, В.Я. Таций, Ю.С. Шемшученко. – К.: Атіка, 2010. – Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). – 1232 с.
19. Настанова зі стрілецької справи. 5,45-мм автомати Калашникова (АК-74, АКС-74, АК-74Н, АКС-74Н) та 5,45-мм кулемети Калашникова (РПК-74, РПКС-74, РПК-74Н, РПКС-74Н). – К.: Військове видавництво, 2005. – 112 с.
20. Настанова зі стрілецької справи. Ручні гранати. – К.: Військове видав-ництво, 2003. – 88 с.
21. Настанова зі стрілецької справи. Ручний протитанковий гранатомет (РПГ-7, РПГ-7Д), К. МОУ. 2003. – 68 с.
22. Настанова зі стрілецької справи. 9 мм пістолет Макарова (ПМ). К.: МОУ 2004. – 64 с.
23. Остапенко О.І. Тактична підготовка персоналу органів внутрішніх справ для проведення спеціальних операцій (засоби, форми і методи): навчальний посібник / О.І. Остапенко, В.В. Новіков, Л.Г. Чистоклєтов. – Львів: ЛьвДУВС, 2002, – 136 с.
24. Пахомов В.Т. Тлумачний словник з ділового українського мовлення / В.Т. Пахомов. – Івано-Франківськ: Факел, 2008. – 198 с.
25. Російсько-український і українсько-російський тлумачний словник / За ред. Л.Г. Савченко. – Харків: Прапор, 2011. – 542 с.
26. Словарь криминологических и статистических терминов / А.Г. Кальман, И.А. Христич. – К.: Гимназия: Институт изучения проблем преступности АПрН Украины, 2001. – 94 с.

- 27.** Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
- 28.** Словник ключових понять та аббревіатур сектору безпеки: англо-українсько-російський (на матеріалах інтернет-джерел) / Л.Ф. Компанцева, О.В. Акульшин, Н.Т. Акульшина, Т.О. Дедушкіна, Г.Ю. Зінченко, О.В. Завадська, І.О. Хома; за заг. ред. І.І. Мусієнка. – Х.: «Оберіг», 2014. – 428 с.
- 29.** Стислий словник кримінологічних термінів // Курс кримінології: Особлива частина: підручник: У 2 кн. / М.В. Корнієнко, Б.В. Романюк, І.М. Мельник та ін.; За заг. ред. О.М. Джужи. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – С. 207-232.
- 30.** Сучасна правова енциклопедія / О.В. Зайчук, О.Д. Крупчан, В.С. Ковальський та ін.; за заг. ред. О.В. Зайчука: НД приватного права і підприємництва НАПрН України; НДІ інтелектуальної власності НПрН України. – 3-тє вид., перероб. і доповн. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 408 с.
- 31.** Тактика: підручник / А.С. Троц, В.О. Данькін, В.Г. Головань та ін. – Одеса: ОІВС, 1997. – 472 с.
- 32.** Тактика загальновійськових підрозділів: навчальний посібник. – К.: НАОУ, 1998. – 214 с.
- 33.** Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України: навчальний посібник / С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.С. Винярчук, Ю.Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 300 с.
- 34.** Тактичне керівництво та організація несення служби працівниками правоохоронних органів України в зоні проведення антитерористичної операції: навчальний посібник / С.М. Банах, В.Р. Булачек, Ю.Р. Йосипів та ін. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 136 с.
- 35.** Типова програма навчальних зборів для працівників ОВС, які залучаються до охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю в зоні проведення АТО від 26.09.2014 № 20726/Чб.

Довідкове видання

**Албул Сергій Володимирович
Афонін Дмитро Сергійович**

ГЛОСАРІЙ

**БАЛІСТИЧНИХ, ВИБУХОТЕХНІЧНИХ ТА
ТАКТИКО-ТЕХНІЧНИХ ТЕРМІНІВ**

**(для використання при виявленні, фіксації та вилучення криміналістично
значимої інформації в умовах антитерористичної операції)**

спеціалізований словник

Підписано до друку 17.04.2017. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк цифровий. Ум. друк. арк. 5,46.

Видавництво ОДУВС

Наклад 100 прим.

м. Одеса, вул. Успенська, 1.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.
тел. 048-7024884; 094-9547884 email – *ndrvv1@gmail.com*